விருத்தரத்னாகரம் (தமிழுரை)

वृत्तरत्नाकरम् (द्राविड व्याख्यानम्)

VRTTARATNAKARAM (TAMIL COMMENTARY)

EDITOR

S. SESHADRI

GEN. EDITOR

NATANA KASINATHAN. M.A.

Madras Government Oriental Manuscripts Series : 74

VRTTARATNAKARAM

WITH
TAMIL MEANING

Editor :
S. SESHADRI, M.A.,
Sanskrit Pandit
Government Oriental Manuscripts Library, Madras - 5

General Editor :
NATANA. KASINATHAN, M.A.,
Director,
Department of Archacology,
Tharamani,
Madras - 113.

Government Oriental Manuscripts Library, Madras - 5
1995

Price Rs. 54/-

GENERAL EDITOR'S NOTE

There are many books on Sanskrit Prosody. The post important and popular among them is Vrttaratnakara of Kedarabhatla. There are few commentaries available for this valuable work.

In this edition we get a The Tamil commentary of Vrttaratnakara. This work is complete in 6 chapters.

This work carries much importance as it has the word by word meaning and commentary in Tamil language.

We thank the Govt. of Tamilnadu specifically Mr. S.P. Ilangovan, I.A.S., and R. Christodass Gandhi, I.A.S. for bringing out this publication. We also thank, Dr. S. Soundarapandian, Curator and S. Seshadri, Sanskrit Pandit who has taken pains to edit this work.

NATANA. KASINATHAN, M.A.

PREFACE

Government Oriental Manuscripts Library is the biggest manuscripts Library in South India with a collection of nearly 71,000 manuscripts. Many of the these manuscripts are in palm leaves and written in old scripts. There are many literary, religious and historical works which are yet to be known to the literary world. The Library's main activity is the publishing of such rare works.

This is the 74th book, which has been published under the Govt. Oriental Manuscripts Series.

I thank the former Secretary, Tamil Development Dept., Mr. P.C. Ilangovan, I.A.S., and the present Secretary Mr. R. Christodass Gandhi, I.A.S. who have taken the efforts to publish this book. I also thank Thiru. Natana Kasinatha.., Director of Archacology for bringing out this publication.

I thank Mr. S. Seshadri, Sanskrit Pandit for preparing the press copy and editing of the work

Dr. S. SOUNDARAPANDIAN

M.A. (Tamil) M.A. (Eng.) B.Ed., Dip. in Skt., Ph.d.

Curator, G.O.M.L.

श्री :

वृत्तरत्नाकरम् - सव्याख्यानम्

श्रीवर्द्ध इत्यादि ॥ यद्विद्या-यत् = யாதொரு ஸ்வாமியினுடைய विद्या = கேவலஞானமானது. सालोकानां = ஆலோகத்தோட கூடிக் கொண்டிருக்கிற, त्रिलोकानां = மூன்று லோகங்களுக்கு दर्पणायते = முகுரம் போலே ஆசரிக்கிறதோ, सुब्धातोः। तस्मै = அப்படிப்பிரசித்தனாயிருக்கிற, श्रीवर्द्धमानाय- श्री = அந்தரங்க பஹிரங்க லக்ஷ்மியோடே கூடிக் கொண்டிருக்கிற. वर्द्धमानाय = அந்திமதீர்த்தகாரரையும் பொருட்டு नमः = நமஸ்காரமானது अस्तु = ஆகக்கடவது ॥१॥

षडध्यायनिबद्धस्य छन्दसोऽस्य परिस्फुटम् ।

प्रमाणमपि विज्ञेयं षट्त्रिशदधिकं शतम् ॥२॥

षट् इत्यादि ॥ षडध्यायनिबद्धस्य - षट् = ஆருயிருக்கிற अध्याय = பரிச்சேதங்களினாலே निबध्दस्य = பண்ணப்பட்டிருக்கிற, छन्दसः = சந்தஸ் - சாஸ்திரமாயிருக்கிற, अस्य = இந்த விருத்தரத்னாகரத்தினுடைய प्रमाणमपि = ஸ்லோக ஸங்க்யையும் (எண்ணிக்கையும்) षट्त्रिशदधिकं - षट्त्रिशत् = முப்பத்தாறுகளினாலே, अधिकं = உத்க்ருஷ்டமாயிருக்கிற शतं = நூறாக, परिस्फुट = வ்யக்தமானதாக विज्ञेयं = தெரியக்கடவது ॥२॥

म्यरस्तजभ्नगैः लान्तैरेभिर्दशभिरक्षरैः।

समस्तं वाङ्मयं व्याप्तं त्रैलोक्यमिव विष्णुना ॥३॥

म्य इत्यादि ॥ म्यरस्तजभ्नगैः- म = 'ம' கணமென்ன, य = 'ய' கணமென்ன, र = 'ர' கணமென்ன, स् = 'ஸ' கணமென்ன, त = 'த' கணமென்ன, ज = 'ஜ' கணமென்ன, भ = 'ப' கணமென்ன, न = 'ந' கணமென்ன, ग = குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளையுடைத்தாயிருக்கிற. लान्तैः = லகு

அக்ஷரத்தை அவஸாநத்திலே உடைத்தாயிருக்கிற,. एतैः = இப்படிப் பிரசித்தங்களாயிருக்கிற, वाङ्मयं = சாஸ்திரமானது, विष्णुना = விஷ்ணு மஹாமுநீச்வரனாலே, त्रैलोक्यमिव = மூனு லோகமானது போலே व्याप्तं = வியாபரிக்கப்பட்டது ||३||

सर्वगुर्मो मुखान्तलौं यरावन्तगलौ सतौ ।

ग्मध्यागौ ज्भौ त्रिलो नोऽष्टौ भवन्त्यत्र गणास्त्रिका : ||४||

सर्वगु : इत्यादि । सर्वगुः = ஸர்வகுருத்ரிகமானது मः = 'ம' கணமாகா நின்னது, मुखान्तलौं = ஆதிலகுத்ரிகமானது, यः = 'ய' கணமாகா நின்னது, अन्तलौं = மத்ய லகுத்ரிகமானது रौ = 'ர'கணமாகாநின்னது अन्तगौ = அந்தகுரு த்ரிகமானது. सः = 'ஸ' கணமாகாநின்னது अन्तलौ = அவஸான லகுத்ரிகமானது तौ = 'த' கணமாகா நின்னது. मध्यागौ = மத்ய குருத்ரிகமானது. जः = 'ஜ' கணம் ஆகா நின்னது. गाघौ = ஆதி குரு த்ரிகமானது भः = 'ப' கணமாகா நின்னது. त्रिलः = ஸர்வ லகு த்ரிகமானது. नः = 'ந' கணமாகா நின்னது. त्रिकाः = மூன்று அக்ஷரங்களை உடைத்தாயிருக்கிற, अष्टौ = எட்டுக்களாயிருக்கிற गणाः = கணங்களானதுகள், अत्र = இந்த சாஸ்த்திரத்திலே भवन्ति = ஆகின்றன. । भूसत्तायाम् ||

ज्ञेयाः सर्वान्तमध्यादि गुरवोऽत्र चतुष्कलाः ।

गणाः चतुर्लघूपेताः पञ्चार्यादिषु संस्थिताः ||५||

ज्ञेया इत्यादि || अत्र = இந்த மாத்ரா சந்தஸ்ஸிலே, चतुष्कलाः = நான்கு மாத்திரைகளை யுடைத்தாயிருக்கிற सर्वादिमध्यान्तगुरवः|| सर्व =ஸர்வகுரு வென்ன, आदि =ஆதிகுருவென்ன मध्य = மத்யகுருவென்ன, अन्त = அந்தத்தில் गुरवः = குருவை யுடைத்தாயிருக்கிற, चतुर्लघूपेताः = நான்கு லகு அக்ஷரங்களுடன் கூடிக்கொண்டிருக்கிற, पञ्च = ஐந்தாக உள்ள गणाः = கணங்கள், आर्यादिषु = ஆர்யா விருத்தம் முதலானவைகளிலே, संस्थिताः = இருக்கிறதுகளாக, ज्ञेयाः = தெரியக்கடவுதுகள் ||५||

मात्रालक्षणं कवितासर्वज्ञेनोक्तम् - न इत्यादि व्यञ्जनेन ।

हल् = அக்ஷரத்திலே मात्रा = மாத்ரையானது न = ஆவதில்லை. लघुना = லகு அக்ஷரத்திலே एका = ஒரு மாத்திரை ஆனதாக भवति = ஆகிறது. ॥भूसत्तायाम् ॥ गुरूणा = குரு அக்ஷரத்திலே द्वे द्वे = இரண்டிரண்டு மாத்திரைகளாக भवतः = ஆகிறதுகள் 11 .

सानुस्वारो विसर्गान्तो दीर्घो युक्तपरश्च यः ।

वा पादान्ते त्वसौ ग्वक्रो ज्ञेयोऽन्यो मात्रिको लृजु : ॥६॥

सानुस्वार : इत्यादि । यः = யாதொரு அக்ஷரமானது, सानुस्वार : = அனுஸ்வாரத்தோடே கூடினதாக विसर्गान्तः = விஸர்க்கத்தை அவஸானத்திலே யுடைத்தானதாக दीर्घः = தீர்க்ககாக்ஷரமாக युक्तपरः = ஸம்யுக்தாக்ஷரத்தை पर = பரத்திலே யுடைத்தானதாக. भवति = ஆகிறதோ वा = அப்படியில்லா விட்டால் पादान्तः = சரணங்களுடைய அவஸானத்திலே யிருக்கிற असौ = இந்த அக்ஷரமானது. गीः = குரு அக்ஷரமானதாக, वक्रः = வக்ரமானதாக ज्ञेयः = அறியத்தகுந்தது, अन्यः := மற்ற मात्रिकः = மாத்ரையை உடைத்தாயிருக்கிற लृ = லகு அக்ஷரமானதாகவும் ऋजुः =ருஜுவாகவும் ஆகிறது ॥६॥

पादादाविह वर्णस्य संयोगः कमसंज्ञक : ।

पुरःस्थितेन तेन स्याल्लघुतापि क्वचिद् गुरो : ॥७॥

पादादावित्यादि ॥ इह = இந்த மாத்ரா சந்தஸ்ஸில் पादादौ-पाद = த்வீதீய சதுர்த்த பாதங்களுடைய आदौ = ப்ரதமத்திலேயிற நிற்க்கிற, वर्णस्य = அக்ஷரத்தினுடைய, संयोगः = ஸம்யோகமானது. कमसंज्ञिकः = க்ரமமென்கிற ஸம்ஞியை உடைத்தானது 1 पुरः பிரதமத்திலே स्थितेन = இருக்கிற तेन = அந்தக் க்ரம ஸம்ஞகாக்ஷரத்திலே गुरोः = குரு அக்ஷரத்துக்கு क्वचित् = சில பிரதேசத்திலே लघुतापि = லகு அக்ஷரமானதாக स्यात् = ஆகக்கடவது ॥असभुवि ॥७॥

छन्दश्शेखरे चोक्तं-सर्वासु इत्यादि ॥ सर्वासु = ஸமஸ்தங்களாயிருக்கிற भाषास्वपि = பாஷைகளிலேயும், रहयुक्ते = ரேப - ஹகாரங்களோடு கூடிக்கொண்டிருக்கிற अक्षरे = அக்ஷரமானது, परे सति = பரத்திலேயிருக்கும்பொழுது, वा = இப்படியில்லாவிட்டால் क्वादिके क्वादि = அக்ஷரம்முதலானது. परे सति = பரத்திலிருக்குமளவில், क्वचित् = சில பிரதேசத்தில், पूर्ववर्णलता = பூர்வத்திலிருக்கிற அக்ஷரத்திற்கு லகுத்வமானது, वा = விகல்பத்தினாலே इष्टा = ஸம்மதமாகிறது. ॥८॥

तरूणं सर्षपशाकं नवौदत पि छलाति चदधीनि ।

अल्पव्ययेन सुन्दरि । ग्राम्यजना मिष्टमश्नाति ॥९॥

उदाहरणलोक : तरूणं इत्यादि ॥ सुन्दरि = வாராய் ஸௌந்தர்யவதியே, तरूणं = யௌவனவயஸாயிருக்கிற सर्षपशाकं-सर्षप = கடுகுனுடைய शाकं = கீரையையும் नवौदन = புதியதாகயிருக்கிற அன்னத்தையும் पित्रिछलानि = கெட்டியாயிருக்கிற दधीनि = தயிர்களையும் अल्पव्ययेन = ஸ்வல்பவ்யயத்தினாலே ग्राम्यजनः = குப்பத்து ஜனமானது. मृष्टः = ருசிகரமானதாக अश्नाति = போஜனம் செய்கிறது । अश भक्षणे ॥९॥

अब्धि भूतरसादीनां ज्ञेया : संज्ञास्तु लोकत : ।

ज्ञेय : पादश्चतुर्थांशो यति : विच्छेदसंज्ञित : ॥१०॥

अब्धि इत्यादि ॥ लोकतः = லோகானுஸாரமாக, अब्धिभूतरसादीनां-अब्धि = நான்கு ஸமுத்திரமென்ன, भूत = பஞ்ச பூதமென்ன, रस = ஆறுரஸமென்ன आदीनां = இது முதலானது களையுடைய सज्ञास्तु = பெயர்களோ வென்றால், ज्ञेयाः = தெரியத்தக்கதுகள். चतुर्थांशः = ஸ்லோகத்தினுடைய நான்கு பாதங்களிலே, ஒரு அம்சமானது पादः = பாதமானதாக यति संज्ञिकः =யதியென்கிற பெயரையுடைத்தானது. विच्छेदो यतिसांज्ञिकःइति पाठभेदः उक्तं च दण्डिना ॥१०॥

स्लोकेषु = ஸ்லோகங்களிலே नियमस्थानं = நியம விச்ராமத்தினுடைய

स्थान = பிரதேசத்தை, पदच्छेदं = அக்ஷரத்தினுடைய விபாகத்தை यति = யதியானதாக विदुः = சொல்லுகிறார்கள் ॥

पिङ्गलाचार्यैःप्रतिपादितः- धातु इत्यादि ॥

धातुनाम्नां = திங்ந்தபதம் - ஸுபந்தபதம் இதுகளுடைய, अभेदेन = பேதமில்லாமலிருக்கையினாலே, विरामः = விராமமென்னும், विरतिः = விரதியென்னும் यति = யதியென்னும் भवति = ஆகாநின்றதோ. क्वचित = சில பிரதேசத்திலே, तद्भेदेपि = அந்த தாது-நாமங்களுடைய பேதத்திலேயும், स्वरसन्ध्याप्तसौन्दर्या = ஸ்வராக்ஷரத்தினுடைய ஸந்தியினாலே அடையப்பட்டிருக்கிற மனோஹரமானதாக इष्यते = அங்கீகரிக்கப்படுகிறது.1 इषु इच्छायाम् ॥११॥

युक्सम विषमं चायुक्स्थान सद्भिर्निगद्यते ॥

सममर्धसमं वृत्तं विषम च तथापरम् ॥१२॥

युक् इत्यादि ॥ समं = ஸமமாயிருக்கிற स्थानं = ஸ்தானமானது युक् = 'யுக்' என்றும், विषम = விஷமமாயிருக்கிற स्थान च = ஸ்தானமும் अयुक् = அயுக் என்றும் सद्भि : = ஸத்புருஷர்களினாலே निगद्यते = சொல்லப்படுகிறது. गदव्यक्तायां वाचि॥ समं वृत्त = ஸமமாயிருக்கிற விருத்த மென்றும், अर्द्धसम = அர்த்தஸமம் விருத்தமென்றும், विषमं च = விஷமவிருத்தமென்றும் त्रिधा = மூன்று பிரகாரமாக मतम् = ஸம்மதமாகிறது ॥१२॥

अङ्घ्रयो यस्य चत्वारः तुल्यलक्षणलक्षिता :।

तच्छन्दःशास्त्रतत्वज्ञा : समं वृत्तं प्रचक्षते ॥१३॥

अङ्घ्रय इत्यादि । यस्य = யாதொரு விருத்தத்தினுடைய चत्वारः = நான்குகளாயிருக்கிற, अङ्घ्रयः = சரணங்களானதுகள், तुल्य लक्षणलक्षिताः तुल्य = ஸமானமாயிருக்கிற, लक्षण = லக்ஷணத்தினாலே लक्षिताः = காணப்படுகிறதோ, तत् = அந்த விருத்தத்தை, छन्दःशास्त्रतत्वज्ञाः

छन्दःशास्त्र = *சந்தஸ் சாஸ்திரத்தினுடைய,* तत्वज्ञाः = *யாதார்த்தத்தைத் தெரிந்திருக்கிற பூர்வாசார்யர்களானவர்கள்* समवृत्तं = *ஸமவிருத்தமாக* प्रचक्षते = *சொல்லுகிறார்கள்.* चक्षिङ् व्यक्तायां वाचि ॥१३॥

प्रथमाङ्घ्रिसमो यस्य तृतीयचरणो भवेत् ॥

द्वितीयः तुर्यवद्वृत्तं तदर्धसममुच्यते ॥१४॥

प्रथमाङ्घ्री इत्यादि ॥ यस्य = *யாதொரு விருத்தத்தினுடைய* तृतीयः = *முனு வதாயிருக்கிற* चरणः = *பாதமானது* प्रथमाङ्घ्रिसमः *பிரதம சரணத்திற்கு* समः = *ஸமானமானதாக* भवेत् = *ஆகுமோ,* तत् = *அப்படி பிரஸித்தமாயிருக்கிற* वृत्तं = *விருத்தமானது.* अर्द्धसमं = *அர்த்த ஸமவிருத்தமானதாக* उच्यते = *சொல்லப்படுகிறது.* वचपरिभाषणे ॥१४॥

यस्य पादचतुष्के पि लक्ष्म भिन्न परस्परम् ।

तदाहुर्विषमं वृत्तं छन्दःशास्त्रविशारदा : ॥१५॥

यस्य इत्यादि ॥ यस्य = *எந்த யாதொரு விருத்தத்தினுடைய* पाद चतुष्केपि- पाद = *சரணங்களுடைய* चतुष्केपि = *நான்கிலேயும்,* लक्ष्म = *லக்ஷணமானது.* परस्परं = *அந்யோன்யமாக* भिन्नं = *பிரதக்காகிறதோ,* तत् = *அந்த விருத்தத்தை* छन्दःशास्त्रविशारदाः = *சந்தஸ் சாஸ்திரத்திலே ஸமர்த்தர்களாயிருக்க பூர்வாசார்யர்கள்,* विषमं = *விஷமமாயிருக்கிற* वृत्तं = *விருத்தமாக* आहुः = *சொல்லுகிறார்கள்* ब्रूङ् व्यक्तायां वाचि ॥१५॥

आरभ्यैकाक्षरात्पादादेकैकाक्षरवर्द्धितैः ।

पृथक्छन्दो भवेत्पादैः यावत् षड्विंशतिगतम् ॥ १६

आरभ्य इत्यादि ॥ एकाक्षरात् = *ஓரக்ஷரத்தை உடைத்தாயிருக்கிற,* पादात् = *சரணத்தில் நின்னும்* आरभ्य = *முதல் கொண்டு* एकैकाक्षरवर्द्धितै : एकैक = *ஒவ்வொரு* अक्षर = *வர்ணங்களினுலே,* वर्द्धितै = *விருத்திபண்ணப்பட்டிருக்கிற* पादैः = *சரணங்களினுலே* षड्विंशति = *இருபத்தாறை* गतं = *அடைந்திருக்கிற* छन्दः शास्त्र = *மானது* यावत् =

எவ்வளவு ஆகிறதோ, तावत् = அவ்வளவு ஆனது पृथक् = பின்ன பின்னமாக छन्दः = சந்தோஜாதீயமாக भवेत् = ஆகும் 11 भूसत्तायाम् ||६||

तदूर्ध्वं चण्डवृष्ट्यादि दण्डका : परिकीर्त्तिताः ।

शेषं गाथाः त्रिभिःषड्भिः चरणैश्च चोपलक्षिताः ||७||

तदूर्ध्वमित्यादि ॥ तदूर्ध्वं = அந்த இருபத்தாறு அக்ஷரத்தில் நின்னும் மேலே चण्डवृष्ट्यादिदण्डकाः = சண்ட விருஷ்டி பிரயாதம் முதலாயிருக்கிற தண்டகங்களானதுகள். परिकीर्तिताः = சொல்லப்பட்டதுகள். शेषः = ஒழிந்திருக்கிற गाथाः = காதைகளானதுகள் त्रिभिः = மூனுகளாயிருக்கிற षड्भिः = ஆறுகளாயிருக்கிற चरणैः = பாதங்களோடே उपलक्षिताः = கூடிக்கொண்டிருக்கிறதுகள். ||७||

उक्ता त्युक्ता तथा मध्या प्रतिष्ठाऽन्या सुपूर्विका ।

गायत्र्युष्णिगनुष्टुप च बृहती पङ्क्तिरेव च ||१८||

त्रिष्टुप च जगती चैव तथातिजगती मता ।

शक्वरी साऽतिपूर्वा स्यादष्ट्यत्यष्टी ततः स्मृते ||१९||

धृतिश्चातिधृतिश्चैव कृतिः प्रकृतिराकृतिः

विकृति : सङ्कृतिश्चैव तथा तिकृतिरूत्कृति : ||२०||

इत्युक्ता : छन्दसां संज्ञा : क्रमतो वच्मि सांप्रतम् ।

लक्षणं सर्ववृत्तानां मात्रावृत्तानुपूर्वकम् ||२१||

उक्ता इत्यादि ॥ उक्ता = 'உக்தா' சந்தஸானது, अत्युक्ता = அத்யுக்தா சந்தஸானது, तथा = அப்படியே, मध्या = மத்யா சந்தஸானது प्रमिष्टा = பிரதிஷ்டா சந்தஸானது. सुपूर्विका = பிரதமத்திலே யுடைத்தாயிருக்கிற अन्या = இதரமாயிருக்கிற ஸுபிரதிஷ்டா சந்தஸ்ஸானது. गायती = காயத்ரீ சந்தஸ்ஸானது, उष्णिक् = உஷ்ணிக்சந்தஸ்ஸானது. अनुष्टुप = அனுஷ்டுப்சந்தஸ்ஸானது. बृहती

= ப்ருஹதீ சந்தஸ்ஸானது. पङ्क्तिरेव च = பங்திசந்தஸானது, त्रिष्टुप च = திருஷ்டுப் சந்தஸ்ஸானது, जगती = ஜகதீசந்தஸ்ஸானது, तथा = அப்படியே, अतिजगती = அதிஜகதீசந்தஸ்ஸானது. मता = சம்மதமாகாநின்னது. शक्वरी = சக்வரீ சந்தஸ்ஸானது, अतिपूर्वा = 'அதி' சப்தத்தை பிரதமத்திலே உடைத்தாயிருக்கிற, सा = அந்த அதிசக்வரீ சந்தஸ்ஸானது, स्यात् = ஆகக்கடவது. असभुवि ॥

अष्टि = அஷ்டி சந்தஸ்ஸானது, तथा = அப்படியே, स्मृते = சொல்லப்பட்டது? धृतिः = த்ருதி சந்தஸானது, अतिधृतिः = அதித்ருதி சந்தஸானது, कृतिः = க்ருதி சந்தஸ்ஸானது, प्रकृतिः = ப்ரகிருதி சந்தஸானது, आकृति = ஆகிருதி சந்தஸ்ஸானது, विकृतिः = விக்ருதி சந்தஸ்ஸானது, सङ्कृतिः = சங்கிருதி சந்தஸ்ஸானது, तथा, अभिकृतिः = அபிகிருதி சந்தஸ்ஸானது, उत्कृतिः = உத்கிருதி சந்தஸ்ஸானது. इत्येताः = இது முதலானதுகள், छन्दसां = சந்தஸ் சாஸ்திரங்களுடைய संज्ञाः = நாம தேயமாகிறதுகள்.

सांप्रतं = இப்பொழுது, मात्रार्थानुपूर्वकं यथातथा मात्रावृत्ता = மாத்ராவிருத்தத்தையே, अनुपूर्वकं यथा तथा = பிரதமத்திலே யுடைத்தாயிருக்கும்படி सर्ववृत्तानां = ஸமஸ்த விருத்தங்களுடைய लक्षणं = ஸ்வ:ருபத்தை क्रमशः = க்ரமமாக, वच्मि = சொல்லுகிறேன். वचपरिभाषणे ॥२१॥

इति श्रीकेदारेण विरचिते वृत्तरत्नाकरे ।

सञ्ज्ञाप्रकरणं नाम प्रथम : परिच्छेद : ॥

द्वितीयोऽध्याय :

लक्ष्मैतत्सप्तगणा गोपेता भवति नेह विषमे जः ।

षष्ठोऽयं न्लघू वा प्रथमे र्धे नियतमार्याया : ॥१॥

लक्ष्म इत्यादि ॥ आर्याया : = ஆர்யாவிருத்தத்தினுடைய, प्रथमे = முதல் தாயிருக்கிற, अर्द्धे = பூர்வார்த்தத்திலே, गोपेता : = குரு அக்ஷரத்தோடே கூடிக்கொண்டிருக்கிற, सप्त = எழுகளாயிருக்கிற गणाः = கணங்களானதுகள், भवन्ति = இருக்கிறதுகள். एतत् = இதுவானது, नियतं = நிச்சயமாக लक्ष्म = லக்ஷணமாக भवति = ஆகிறது. भूसत्तायाम् ॥

इह = இந்த ஆர்யா பூர்வார்த்தத்திலே विषमे = ஒத்தைப்பட்ட கணத்திலே जः = 'ஜ'கணமானது, न भवति = ஆகிறதில்லை. षष्ठः = ஆறும் கணமானது अयं = இந்த 'ஜ' கணமாகிறது. वा = அப்படியில்லாவிட்டால், न लघू-न = 'ந' கணமென்ன, लघु = லகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளாக भवतः = ஆகிறதுகள் ॥१॥

षष्ठे द्वितीयलात्परके न्ले मुखलाच्च स यतिपदनियम : ।

चरमेऽर्धे पञ्चमके तस्मादिह भवति षष्ठो लः ॥२॥

षष्ठे इत्यादि ॥ षष्ठे = ஆறும் கணமானது न्ले सति = 'ந' கண லகு அக்ஷரமாக நின்னவளவில் द्वितीयलात् = இரண்டாவதாயிருக்கிற லகு அக்ஷரத்தில் நின்னும், सः = அப்படிப் பிரஸித்தமாயிருக்கிற, यतिपदनियम : यति = யதியென்ன, पद = பதமென்ன, नियमः = இதுகளுடைய நியமமானது. भवति = ஆகிறது. परके = பரத்திலேயிறுநிற்கிற ஏழாம்கணமானது न्लेसति = 'ந' லகு அக்ஷரமாகநிற்குடளவில், मुखलाच्च = ஆதியிலே யிறுநிற்கிற லகு அக்ஷரத்திலின்னும், यतिपदनियमः = யதி பதநியமமானது. भवति = ஆகிறது.

चरमेऽर्धे = உத்தரார்த்தத்திலே पञ्चमके = அஞ்சாம் கணமானது,

न्लेसति = 'ந' கண லகு அக்ஷரமாக நிற்குமளவில், तस्मात् = அந்த ஆதி லகு அக்ஷரத்திலின்னும் यतिपदनियमः = யதி பத நியமமானது भवति = ஆகிறது इह = ஆர்யோத்ரார்த்தத்திலே षष्ठ : = ஆறு வது கணமானது लः = லகு அக்ஷரமாக भवति = ஆகிறது ॥२॥

त्रिष्वशकेषु पादो दलयोराद्येषु दृश्यते यस्या : ।

पथ्येति नाम तस्या : प्रकीर्तितं नागराजेन ॥३॥

त्रिषु इत्यादि ॥ यस्याः = யாதொரு ஆர்யாவிருத்தத்தினுடைய, दलयोः = பூர்வோத்ரார்த்தங்களிலே, आद्येषु = பிரதமத்திலேயிறு நிற்கிற, त्रिषु= :மூணுகளாயிருக்கிற, अंशकेषु = கணங்களிலே, पाद = பாதமானது, हश्यते = காணப்படுகிறதோ, दृशृप्रेक्षणे, तस्याः = அந்த விருத்தத்திற்கு पथ्येति = பத்யாவிருத்தமென்று, नाम = நாமதேயமானது छन्दोविद्भिः = சந்தஸ் சாஸ்திரக்ஞாளாயிருக்கிற பூர்வாசார்யாள்ளு லே समारव्यातं = சொல்லப்பட்டது. सन्धिसमासविधे छन्दःशेखरेणेक्तम् ॥

स्यादित्यादि ॥

अखिलेषु = ஸமஸ்தமாயிருக்கிற, वृत्तकेषु விருத்தங்களிலே, अर्द्धान्तवर्ज- अर्द्ध = அர்த்தத்தினுடைய अन्त = அவஸாநத்தை वर्ज = விட்டு चरणान्तसन्धिः चरण = பாதங்களுடைய अन्त = அவஸானத்தினுடைய सन्धिः = ஸம்பந்தமானது. एकपदवत् = ஒருபதமானது போல नित्यं= அனவரதமும் स्यात् = ஆகக்கடவது ॥असभवि॥

संलङ्घ्य गणत्रयमादिमं शकलयोद्वयोर्भवति पाद : ।

यस्यास्तां पिग्ङलनागो विपुलामितितिसमाख्याति ॥४॥

सलङ्घ्य इत्यादि ॥ यस्या = யாதொரு விருத்தத்தினுடைய, द्वयोः = இரண்டுகளாயிருக்கிற, शकलयोः = பூர்வோத்ரார்ந்தங்களிலே, आदिमं =ப்ரதமத்திலே யிருநிற்கிற गणत्रयं = கணங்களுடைய மூன்றை, संलङ्घ्य = விட்டு, पादः = பாதமானது भवति = ஆகிறதோ, भूसत्तायाम् तां = அந்த விருத்தத்தை, पिग्ङलनागः = பிங்களாசார்யரானவர், विपुला =

விபுலார்யா விருத்தமாக अभिसमाख्याति = சொல்லுகிறார். ख्यापृ कथने ||४||

उभयार्द्धयोर्जकारौ द्वितीयतुर्यौ गमध्यगौ यस्याः ।

चपलेति नाम तस्या : प्रकीर्तितं नगराजेन ||५||

उभयार्द्धयोरित्यादि || यस्याः = யாதொரு விருத்தத்தினுடைய, उभयार्ध्दयोः-उभय = இரண்டு களாயிருக்கிற अर्द्धयोः = பூர்வோத்தரார்த்தங்களிலே द्वितीयतुर्यौ-द्वितीय = இரண்டாம் கணமென்ன, तुर्य = நாலாம் கணமென்ன, இதுகள், गमध्यगौ-ग = குரு அக்ஷரத்தை मध्य = மத்யபிரதேசத்திலே गौ = அடைந்திருக்கிற जकारौ = 'ஜ' கணங்களாக भवतः = ஆகிறதுகளோ तस्याः = அந்த விருத்தத்திற்கு चपलेति = சபலார்யா விருத்தமென்று नाम = நாமதேயமானது, नागराजेन = நாகராஜனுலே प्रकीर्तितम् = சொல்லப்பட்டது. ||५||

आद्यं दळं समस्तं भजेत लक्ष्म चपलागत यस्याः ।

शेष पूर्वजलक्ष्मा मुखचपला सोदिता मुनिना ||६||

आद्यमित्यादि || यस्याः = யாதொரு விருத்தத்தினுடைய आद्य = பிரதமத்திலே யிருநிர்கிற समस्त = ஸகலமாயிருக்கிற दळ = பூர்வார்த்தமானது, चपलागत-चपला = சபலாவிருத்தத்தை गत = அடைந்திருக்கிற लक्ष्म = லக்ஷணத்தை भजेत = அடைகிறேதோ. भज सेवायाम् || शषे = சரமார்த்தத்திலே, पूर्वजलक्ष्म-पूर्वज = பத்யாவிருத்தத்தை அடைந்திருக்கிற लक्ष्म = லக்ஷணமானது. भवति = ஆகிறதோ सा = அந்த விருத்தமானது , मुखचपला = முகசபலார்யா விருத்தமாக मुनिना = யதீச்வரனு லே उदिता = சொல்லப்பட்ட்து ||६||

प्राक्प्रतिपादितमर्द्धे प्रथमे प्रथमतरे च चपलायाः ।

लक्ष्माश्रयेत सोक्ता विशुद्धधीभिः जघनचपला ||७||

प्राक् इत्यादि || या = யாதொரு விருத்தமானது. प्रथमे = முதலிலேயிருக்கிற अर्द्धे = பூர்வார்த்தத்திலே, प्राक् =

பத்யார்யாவிருத்தத்திலே प्रतिपादितं = சொல்லப்பட்டு இருக்கிற, लक्ष्म = லக்ஷணத்தை श्रयेत = அடைகிறதோ, (श्री) श्रञ् सेवायाम् । प्रथमेतरेतु = உத்தரார்த்தத்திலேயோவன்றல் चपलाया : = சபலா விருத்தத்தினுடைய, लक्ष्म = லக்ஷணத்தை, श्रयेत அடைகிறதோ, सा = அந்த விருத்தமானது. जघनचपला = ஜகணசபலார்யாவிருத்தமாக, विशुध्दधीभिः विशुध्द = நிர்மலமாயிருக்கிற धीभिः = புத்தியை உடைத்தாயிருக்கிற பூர்வாசார்யர்களினலே उक्ता = சொல்லப்பட்டது. इत्यार्या जातयः ।

आर्याप्रथमदलोक्तं यदि कथमवि लक्षणं भवेदुभयोः ।

दळयोः कृतयतिशोभ तां गीति गीतवान् भुजङ्गेश : ॥८॥

अथ गीतिलक्षणमाह - आर्या इत्यादि ॥ उभयोः = இரண்டுகளாயிருக்கிற दळयोः = பூர்வோத்தரார்த்தங்களிலே आर्याप्रथमदळोक्त आर्या ஆர்யா விருத்தத்தினுடைய, प्रथमदळ = பூர்வார்த்தத்திலே उक्त = சொல்லப்பட்டிருக்கிற, कथमवि = யத்கிஞ்சித்தாயிருக்கிற, लक्षणं = லக்ஷணமானது भवेद्यदि = ஆகிறதேயானால், भूसत्तायाम। । कृतयतिशोभां कृत -= பண்ணப்பட்டிருக்கிற, यति = விச்ராமத்தினுடைய शोभां = சோபையை உடைத்தாயிருக்கிற, तां = அந்த விருத்தத்தை गीति = கீத்யார்யா விருத்தமாக भुजङ्गेशः = நாகராஜனவர் गीतवान् = சொன்னார் ॥८॥

आर्या व्दितीयकेऽर्ध्दे यद गदितं लक्षणं तत्स्यात् ।

यद्युभयोरपि दलयोरूपगीति ता मुनिर्बूते ॥९॥

आर्या इत्यादि ॥ आर्याद्वितीयकेर्धे-आर्या = ஆர்யாவிருத்தத்தினுடைய, व्दितीयकेध्दें = உத்தரார்தத்திலே, यत् = யாதொரு, लक्षण = லக்ஷணமானது, गदित = சொல்லப்பட்டதோ, उभयोः = இரண்டுகளாயிருக்கிற, दळयोरपि = பூர்வோத்தரார்த்தங்களிலேயும், तत् = அந்த லக்ஷணமானது, स्याद्यदि = ஆகிறதேயானால், असभुवि, ता

= அந்த விருத்தத்தை, उपगीति = உபகீத்யார்யாவிருத்தமானதாக, मुनिः = யதீச்வரரானவர், ब्रूते = சொல்லுகிறார், ब्रूञ् व्यक्तायां वाचि ॥९॥

आर्याशकलद्वितयं व्यत्ययरचित भवेघस्याः ।

सोग्दीतिः किल गदिता तव्दघत्यशभेदससयुक्ता ॥१०॥

आर्या इत्यादि ॥ यस्यां = யாதொரு விருத்தத்திலே, आर्याशकलद्वित आर्या =ஆர்யாவிருத்தத்தினுடைய, शकल = பூர்வோத்தராடித்தங்க ளினுடைய, द्वितय = இரண்டானது, व्यत्ययरचित-व्यत्यय = விபரீதத்தினாலே, रचित = செய்யப்பட்டதாக, भवेत् = ஆகக்கடவதோ, भूसत्तायाम् । तद्वत् = அந்த பத்யாவிருத்தம் போலே, यत्यशभेद संयुक्ता-यत्यश = யத்யம்சத்தினுடைய, भेद = விகல்பத்தினாலே, संयुक्ता = கூடிக் கொண்டிருக்கிறதோ, सा = அந்த விருத்தமானது, उदगीतिः = உத்கீத்யார்யா விருத்தமானதாக, गदिता किल = சொல்லப்பட்ட தல்லவா ॥१०॥

आर्यापूर्वार्द्धं यदि गुरूणैकेनाधिकेन निधने युक्तम् ।

इतरत्तद्वन्निखिलं भवति यदीयमध्र्दमुदितार्यागीतिः ॥११॥

आर्या इत्यादि ॥ आर्यापूर्वाध्र्द = ஆர்யாவிருத்தத்தினுடைய பூர்வார்த்தமானது, अधिकेन = அதிகமாயிருக்கிற, एकेन = ஒன்றாயிருக்கிற, गुरूणा = குருஅக்ஷரத்தோடே, निधने = அவஸானத்திலே, युक्तं यदि = யுக்தமானதேயானால், तद्वत् = அந்த உத்ரார்த்தமானது போல, निखिलं = ஸமஸ்தமாயிருக்கிற, इतरत् = இந்த உத்ரார்த்தமானது, अधिकेन = அதிகமாயிருக்கிற, एकेन = ஒன்னாயிருக்கிற, गुरूणा = குரு அக்ஷரத்தோடே, निधने = அவஸானத்திலே, युक्त यदि = கூடினதேயாகில், इय = இந்த விருத்தமானது, आर्यागीतिः = ஆர்யாகீதிவிருத்தமானதாக, सुधीभिः = பூர்வாசார்யாள்னாலே, उदिता = சொல்லப்பட்டது. ॥११॥

एकइत्यादि ॥ एषा இப்படிப்பிரஸித்தமாயிருக்கிற, पथ्या = பத்யார்யா

விருத்தமானது, एकैव = ஒன்னாகிறது, विपुलाः = விபுலார்யா விருத்தங்களானது, तिस्रः = மூனுகளாகிறதுகள், ततः = அநந்தரத்திலே, चपलाः = சபலார்யா விருத்தங்கள், चतस्रः = நாலு பிரகாரங்களாகிறதுகள், ताः = அந்த சபலார்யாவிருத்தங்கள், त्रिभिः = மூனுகளாயிருக்கிற, भेदैः = விகல்பங்கள்னாலே, भिन्नाः = பின்னங்களாகிறதுகள், इति = இப்படியென்று, आर्याः = ஆர்யா விருத்தங்களானதுகள், षोडश = பதினாறு பிரகாரங்களாக, स्युः = ஆகக்கடவன, असभुवि ॥

गीति इत्यादि ॥ इत्थं = இந்தத் பிரகாரம், गीति = கீத்யார்யா விருத்தத்தினுடைய, चतुष्टयं = நான்கானது, प्रत्येकं ஒன்னொன்னு, षोडशप्रकारं = பதினாறு பிரகாரமாக, स्यात् = ஆகக்கடவது, असभुवि- एवं = இந்த பிரகாரம், आर्याणां = ஆர்யாவிருத்தங்களுடைய, विकल्पाः = பேதங்களானதுகள், साकल्येन = ஸமூஹத்தாலே, अशीतिः = எண்பது பிரகாரங்களாக, स्युः = ஆகக்கடவதுகள், असभुवि ॥

एतदार्यावृत्तद्वयं ग्रन्थान्तरोक्तम् ॥इतिगीतिजातयः॥

षड् विषमऽष्टौ समे कलास्ताश्च समे स्युर्नो निरन्तराः ।

न समात्र पराश्रिता कला वैतालीयेऽन्ते रलौ गुरू : ॥१२॥

अथ वैतालीयजातिः लक्ष्यते ॥ षट् इत्यादि ॥ अत्र = இப்படி பிரஸித்தமாயிருக்கிற, वैताळीये = வைதாளீய விருத்தத்திலே, विषमे = விஷமகணத்திலே, षट् = ஆறாயிருக்கிற, कलाः = மாத்ரைகளானதுகள், स्युः = ஆகக்கடவன, समे = ஸம பாதத்திலே, अष्टौ = எட்டுகளாயிருக்கிற, कलाः = மாத்ரைகளானதுகள், स्युः = ஆகக்கடவன, असभुवि । ताश्च = அந்த கலைகளானதுகள், समे = ஸமபாதத்திலே, निरन्तराः = வ்யவதானரஹிதங்களாக, नो स्युः = ஆகக்கடவதில்லை, समाः = ஸமஸ்தானங்களிலேயிறநிர்கிற, कलाः = மாத்ரைகளானதுகள், पराश्रिताः-पर = விஷமகணத்தை, आश्रिताः = ஆச்ரயிக்கிறதுகளாக, न = ஆகிறதில்லை, अन्ते = பாதாந்தத்திலே,

रलौ = र = ரகணமென்ன, ल =லகு அக்ஷரமென்ன இதுகள், गुरूः = குரு அக்ஷரமும், भवति = ஆகிறது. ॥१२॥

पर्यन्ते यौ तथैव शेषमौपच्छन्दसिकं सुधीभिरूक्तम् ॥१३॥

आपातलिका कथितेय भाद् गुरूकावथ पूर्ववदन्यत् ॥१४॥

पर्यन्ते इत्यादि ॥ पर्यन्ते = பாதாந்தத்திலே, यौ = 'ர'கண य கணங்கள் भवतः = ஆகிறதுகள், शेषं = ஒழிந்த லக்ஷமணமானது, तथैव = அந்த வைதாளீய விருத்தமானது போலவே, भवति = ஆகிறதோ, तत् = அந்த விருத்தமானது, सुधीभिः = பண்டிதாள்னாலே, औपच्छन्दसिकं = ஔபச்சந்தஸிகமென்ற விருத்தமாக, उक्त = சொல்லப்பட்டது, ॥१३॥

आपातलिका इत्यादि ॥ अथ = பாதாந்தத்திலே भात् = 'ப'கணத்திலின்றும், गुरूकौ = இரண்டு குரு அக்ஷரங்கள், भवतः = ஆகிறதுகளோ, अन्यत् = ஒழிந்த லக்ஷணமானது, पूर्ववत् = வைதாளீயவிருத்தமானது போல, भवति = ஆகிறதோ, इयं = இந்த விருத்தமானது, आपातलिका = ஆபாதளிகா விருத்தமானதாக, भवति = ஆகிறது. ॥१४॥

तृतीययुग्दक्षिणान्तिका समस्तपादेषु द्वितीयलः ॥१५॥

तृतीययुक् इत्यादि ॥ समस्तपादेषु = ஸகலமாயிருக்கிற பாதங்களிலேயும், द्वितीयलः = இரண்டாவது மாத்ரையானது, तृतीययुक् चेत् = மூன்றாம் மாத்திரையுடனே யுக்தமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, दक्षिणान्तिका = தக்ஷிணாந்திகா விருத்தமாக ஆகிறது. ॥१५॥

उदीच्यवृत्तिःद्वितीयलः सक्तोऽग्रेण भवेदयुग्मयोः ॥१६॥

उदीच्य इत्यादि ॥ अयुग्मयोः = விஷமபாதங்களிலே, द्वितीयलः = இரண்டாம் மாத்திரையானது, अग्रेण = மூணாம் மாத்திரையோடே, सक्तश्चेत् = சம்பந்தமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, उदीच्यवृत्तिः = உதீச்ய விருத்தமாகிறது. ॥१६॥

पूर्वेण युतोऽथ पञ्चमः प्राच्यवृत्तिरूदितेति युग्मयोः ॥१७॥

पूर्वेण इत्यादि ॥ अथ = அநந்தரத்திலே, युग्मयोः ஸமபாதங்களிலே, पञ्चमः = அஞ்சாம் மாத்திரையானது, पूर्वेण = நாலாம் மாத்திரையோடே, युतश्चेत् = கூடினதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, प्राच्यवृत्तिरिति = பிராச்ய விருத்தமென்று, उदिता = சொல்லப்பட்டது ॥१७॥

यदा समावोजयुग्मकौ पूर्वयोर्भवति तत्प्रवृत्तकम् ॥१८॥

यदा इत्यादि ॥ ओजयुग्मकौ ओज = விஷமபாதமென்ன, युग्मक = ஸமபாதமென்ன, இதுகள், पूर्वयोः = உதீச்ய விருத்தங்களுக்கும், பிராச்ய விருத்தங்களுக்கும், यदा = எப்பொழுது, समौ = ஸமபாதங்களாகிறதுகளோ, तत् = அந்த விருத்தமானது, प्रवृत्रकं = பிரவ்ருத்தகம் என்கிற விருத்தமாக भवति = ஆகிறது ॥भू सत्तायाम्॥

अस्य युग्मरचिताऽपरान्तिका ॥१९॥

अस्य युग्मरचिताऽपरान्तिका इत्यादि॥ अस्य = இந்த பிரவ்ருத்தக விருத்தத்தினுடைய, युग्मरचिता = ஸமபாதங்களிலேயிரு நிற்கிற லக்ஷணத்தாலே रचिता = நாலு பாதங்களிலேயும் செய்யப்பட்டதே யாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, परान्तिका = பராந்திகா விருத்தமாக, भवति = ஆகிறது.

अयुग्भवा चारुहासिनी ॥२०॥

अयुक् इत्यादि ॥ आयुग्भव = விஷமபாதங்களிலே இருக்கிற லக்ஷணமானது நாலு பாதங்களிலேயும் செய்யப்பட்டதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, चारुहासिनी = சாருஹாஸினீ என்கிற விருத்தமாக, भवति = ஆகிறது. इति वैतालीयजातयः ॥२०॥

वक्त्रं नाद्यान्नसौ स्यातामब्धेयाऽनुष्टुभि ख्यातम् ॥२१॥

अथ वक्त्रलक्षणमाह : वक्त्रं इत्यादि । अनुष्टुभि = அனுஷ்டுப் சந்தஸ்ஸிலே, आद्यात् = பிரதமாக்ஷரத்திலின்னும், नसौ = न கண 'ஸ' கணங்கள், नस्यातां = ஆகக்கடவதில்லை, असभुवि। अब्धेः = சதுர்த்தாக்ஷரத்திலி ன்னும், यः = 'ய' கணமானது. भवति = ஆகிறதோ, तत् = அந்த

விருத்தமானது. वक्त्रं = வக்த்ர விருத்தமானதாக, ख्यातम् = சொல்லப்பட்டது. ॥२१॥

युजोर्जेन सरिद्भर्तुः पथ्यावक्त्रं प्रकीर्तितम् ॥२२॥

युजोः = ஸமபாதங்களிலே, सरिद्भर्तुः = சதுர்த்தாக்ஷரத்தில் நின்னும், जेन = 'ஜ' கணத்தோடே, கூடினதேயாகில், तत् = அந்த விருத்தமானது, पथ्यावक्त्रं = பத்யாவக்த்ரவிருத்தமென்கிற விருத்தமாக, प्रकीर्तितम् = சொல்லப்பட்டது. ॥२२॥

ओजयोर्जेन वारिधेस्तदेव विपरीतादि ॥२३॥

ओजयोरित्यादि ॥ ओजयोः = விஷமபாதங்களிலே, वारिधेः = சதுர்த்தாக்ஷரத்தில் நின்னும், जेन = 'ஜ' கணத்தோடே கூடினதேயாகில், तदेव = அந்த விருத்தமே, विपरीतादि = விபரீதபத்யாவிருத்தமானதாக, भवति = ஆகிறது ॥२३॥

चपलावक्त्रमयुजोर्नकारश्चेत्पयोराशेः ॥२४॥

चपला इत्यादि ॥ युजोः = ஸமபாதங்களிலே पयोराशेः = சதுர்த் தாக்ஷரத்தில் நின்னும், नकारश्चेत्। = 'ந' கணமானதேயாகில், त = அந்த விருத்தமானது, चपलावक्त्रं = சபலாவக்த்ர விருத்தமாக, भवति = ஆகிறது.

यस्यां लः सप्तमो युग्मे सा युग्मविपुला मता ॥२५॥

यस्यामित्यादि ॥ यस्या = யாதொரு விருத்தத்திலே, युग्मे = ஸம பாதத்திலே, सप्तमः = ஏழாமக்ஷரமானது, लश्चेत् = லகு அக்ஷரமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, युग्मविपुला = யுக்ம விபுலாவிருத்தமாக, मता = ஸம்மதமாகிறது. ॥२६॥

सैतवस्याऽखिलेष्वपि ॥२६॥

सैव इत्यादि ॥ अखिलेष्वपि = நாலு பாதங்களிலேயும், सप्तमः = ஏழா மக்ஷரமானது, लघु चेत् = லகு அக்ஷரமாகிறதேயாகில், तस्य = அந்த

விருத்தத்திற்கு, सैव = அந்த விபுலாவிருத்தமே ||२६||

भेनाब्धितो भाद्विपुला ||२७||

भेन इत्यादि || अब्धितः = சதுர்த்தாக்ஷரத்தில் நின்னும், भेन = 'ப' கணத்தோடே கூடினதேயாகில், सा = அந்தவிருத்தமானது, भाद्विपुला = ப விபுலா விருத்தமாகா நின்னது. ||२७||

||इत्थं मन्या रश्चतुर्थात् ||२८||

इत्थं इत्यादि || चतुर्थात् = நாலாமக்ஷரத்தில் நின்னும், रश्चेत् = 'ர' கண மானதேயாகில், इत्थं = இந்த பிரகாரம், अन्या = வேராயாயிருக்கிற, रविपुला = ர விபுலா விருத்தமாகிறது.

|| नोम्बुधेश्चेन्न विपुला सा ||२९||

न इत्यादि || अम्बुधेः = சதுர்த்தாக்ஷரத்தில் நின்னும், नश्चेत् = 'ந'கணமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, न विपुला = நவிபுலா விருத்தமாகாநின்னது.

|| तोऽब्धेस्तपूर्वान्या भवेत् ||३०||

तःइत्यादि || अब्धेः = சதுர்த்தாக்ஷரத்தில் நின்னும், तश्चेत् = 'த' கண மானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, तत्पूर्वा = அந்த சப்தத்தையே பிரதமத்திலேயுடைத்தாயிருக்கிற, अन्या = வேரையாயிருக்கிற த விபுலாவிருத்தமாக, भवेत् = ஆகக்கடவது

इति वक्तृप्रकरणम्

||द्विगुणितवसुलधुरचलधृतिरिति ||३१||

अथ मात्रा समवृत्तानां लक्षणमाह - द्विक इत्यादि || इह = இந்த மாத்ரா சந்தஸ்ஸிலே, द्विकगुणितवसुलघुः द्विक = இரண்டுனாலே, गुणित = குணிக்கப்பட்டிருக்கிற वसु = எட்டாயிருக்கிற, लघुः चेत् = லகு அக்ஷரமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, अचलधृतिः = அசலத்ருதி என்கிற விருத்தமாகிறது. ||३१||

|| मात्रासमकं नवमो ल्गान्तम् ||३२||

मात्रा इत्यादि || नवमः = ஒன்பதாமக்ஷரமானது, ल्गान्तं चेत् ल = லகு அக்ஷரமென்ன, गु = குரு அக்ஷரமென்ன, இது ..., अन्तं चेत् = அவஸாநத்திலேயுடைத்தாயிருந்ததேயாகில், तत् = அந்த விருத்தமானது, मात्रासमकं = மாத்ரா ஸமக விருத்தமாக ஆகிறது. ||३२||

||जो न्लावथाम्बुधेर्विलोकः ||३३||

ज इत्यादि || अम्बुधे : = சதுர்த்தாக்ஷர மாத்ரையில் நின்னும், जः = 'ஜ' கணமென்ன, न्लौ = 'ந' கணலகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளேயாகில், विलोकः = விலோகவிருத்தமாக ஆகிறது. ||३३||

|| तद्युगलाद्वानवासिका स्यात् ||३४||

तत् इत्यादि || तधुगलात् = எட்டாம் மாத்திரையில் நின்னும், जश्चेत् = ஜ கணமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, नवासिका = நவாஸிகா விருத்தமானதாக, स्यात् = ஆகக்கடவது । असभुवि ||

|| बाणाष्टनवसु यदि लश्चित्रा ||३५||

बाणा इत्यादि || बाणाष्टनवसु - बाण = அஞ்சாமக்ஷரமென்ன, अष्ट = எட்டாமக்ஷரமென்ன, नव = ஒன்பதாமகடிரமென்ன, இதுகளிலே, लो यदि = லகு அக்ஷரமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, चित्रा = சித்ரா விருத்தமாகிறது. ||३५||

|| उपचित्रा नवमे परयुक्ते ||३६||

अब्धि इत्यादि || अब्धियुगात् = எட்டாமக்ஷரத்தில் நின்னும், भश्चेत् = 'ப' கணமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, उपचित्रा = உப சித்ரா விருத்தமாகிறது.

अब्धि

अब्धियुगादित्यादि : अब्धियुगात् = எட்டாமக்ஷரத்தில் நின்னும், गल्या =

குரு அக்ஷரமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன, யகணமென்ன, இதுகளிருந்ததே யாகில்,उपचित्रा = உப சித்ரா விருத்தமாகிறது. इति पाठ भेदः ॥

यदतीतकृतविविधलक्ष्मयुतैर्मात्रासमादि पादैः कलितम् ॥

अनियतवृत्तपरिमाणसहितं प्रथितं जगत्सु पादाकुलकम् ॥३५॥

यत् इत्यादि ॥ अतीतकृतविविधलक्ष्मयुतैः अतीतकृत = பூர்வத்திலே சொல்லப்பட்டிருக்கிற, विविध = நாநா பிரகாரமாயிருக்கிற, लक्ष्म = லக்ஷணங்களோடே, युतैः = கூடிக் கொண்டிருக்கிற, मात्रासमादिपादैः - मात्रासमादि = மாத்ரா ஸமகம் முதலாயிருக்கிற விருத்தங்களுடைய, पादैः = சரணங்களினாலே, कलित = யுக்தமாயிருக்கிற, अनियतवृत्तपरिणाम सहितं, अनियत = நியமமில்லாமலிருக்கிற, वृत्त = விருத்தத்தினுடைய, परिमाण = ஸங்க்யையோடே, सहितं = கூடிக் கொண்டிருக்கிற, यत् = யாதொரு விருத்தமானது, जगत्सु = லோகங்களிலே, प्रथितं = பிரஸித்தமாயிருக்கிறதோ, तत् = அதானது, पादाकुलक = பாதாகுலக விருத்தமாக ஆகிறது. ॥३७॥

वृत्तस्य लो विना वर्णैर्गा वर्णा गुरुभिस्तथा ।

गुरवो लैर्दले नित्य प्रमाणमिति निश्चितम् ॥३८॥

वृत्तस्य इत्यादि ॥ वृत्तस्य पथ्यार्या = முதலான விருத்தத்தினுடைய, वर्णैः = அக்ஷரங்களாலே, लाः = மாத்ரைகளானதுகள், विना (कृताश्चेते) = கழிக்கப்பட்டதேயாகில், गा = குரு அக்ஷரங்களாக, भवन्ति = ஆகிறதுகள், गुरुभिः = குரு அக்ஷரங்களாலே, लाः = மாத்ரைகளானதுகள், विना (कृताश्चेत्) = கழிக்கப்பட்டதேயாகில், वर्णाः = அக்ஷரங்களாக ஆகிறதுகள், लैः = லகு அக்ஷரங்களாலே, लाः = மாத்ரைகளானதுகள், दले सति = அர்த்தமாகச் செய்யப்படும் போது, गुरवः = குரு அக்ஷரமாக ஆகிறதுகள், इति = இப்படியென்னு, प्रमाणं = பிரமாணமானது, नित्यं = அநவரதமும், निश्चितम् = நிச்சயம் செய்யப்பட்டது. ॥३८॥

अक्षर इत्यादि ॥ अक्षरपिण्डद्वितयं - अक्षर = வர்ணங்களுடைய, पिण्ड = ஸமூஹத்தினுடைய द्वितयं = யுக்மமானது, मात्त्रात्यक्तं = மாத்ரைகளாலே விடப்படுகிறதோ, ततः = அதில் நின்னும், यत् = யாதொன்னானது, शिष्टं = மீதியாயிருக்கிறதோ, तत् = அதானது, लध्विति = லகு அக்ஷரமென்று, विज्ञेयं = தெரியக்கடவது, सर्वजातीनां = ஸமஸ்தமாயிருக்கிற பத்யார்யா முதலான விருத்தங்களுக்கு, इद = இந்த விருத்தமானது, करणं = உபாயமாக, विज्ञेयं = தெரியக்கடவது.

इति षोडशमात्रावृत्तप्रकरणम् ॥

शिखिगुणितदशलधुरचितमपगतलघुयुगलमपरमिदमखिलम् ॥

सगुरू शकलयुगलकमपि सुपरिघाटितललितपदविततिं भवति शिखा ॥३९॥

अथ मात्त्राधिक्य भिन्नवृत्तलक्षणम् ॥ शिखि इत्यादि ॥ इदं = இந்த பூர்வார்த்தமானது, शिखिगुणितदशलधुरचितम् - शिखि = மூன்றுகளாலே, गुणित = பெருக்கப்பட்டிருக்கிற, दश = பத்தாயிருக்கிற, लघु = லகு அக்ஷரங்கள்னாலே, रचितं = பண்ணப்பட்டதாகவும், अपगतलधुयुगलम्- अपगत = போயிருக்கிற, लघु = லகு அக்ஷரங்களினுடைய युगळं = இரண்டை உடைத்தானதாக भवति = ஆகிறதோ अपरं = உத்தரார்த்தமானது अखिलं = முப்பது அக்ஷரங்களினு லே ஸம்பூர்ணமாகிறதோ, सुपरि घटितललितपदविततिं-सुपरिधटित = நன்னாகப் பண்ணப்பட்டிருக்கிற, ललित = மனோகரமாயிருக்கிற, पद = பதங்களினுடைய, विततिं = ஸமூஹத்தையுடைத்தாயிருக்கிற, शकलयुगलकमपि-शकल = பூர்வோத்தரார்த்தங்களினுடைய, युगलकमपि = இரண்டும், सगुरू = அந்த்யத்திலே குரு அக்ஷரத்தோடே கூடிக் கொண்டிருக்கிறதே, सा = அந்த விருத்தமானது, शिखा = சிகாவிருத்தமாக, भवति = ஆகிறது. ॥३९॥

विनिमयविनिहितशकल कलितपदवितातिविरचितगुणनिचया ॥

श्रुतिसुखकृदियमपि जगति त्रि जशिर उपगतवति सति भवति खञ्जा ॥४०॥

विनिमय इत्यादि ॥ विनिमय विहित शकल युगल लघु ललितपद विततिरचित गणनिचया इत्यादि-विनिमय = வ்யத்யாஸத்தினாலே, विहित = செய்யப்பட்டிருக்கிற, शकल = பூர்வோத்தரார்த்தங்களினுடைய, युगळ = யுக்மத்திலே, लघु = லகு அக்ஷரங்களினாலே, ललित = மனோகரமாயிருக்கிற, पद = பதங்களுடைய वितति = ஸமூஹத்தினாலே, रचित = செய்யப்பட்டிருக்கிற, गण = கணங்களுடைய, निचया = ஸமூஹத்தையுடைத்தாயிருக்கிற, श्रुतिसुखकृत् = ச்ரோத்ரங்களுக்குச் சுகத்தைச் செய்கிற, अयमपि = இந்த விருத்தமானதும், जगति = லோகத்திலே, ञ = நு ஞகாரமானது, जशिरः = ஜகாரத்தினுடைய மஸ்தகத்தை, उपगतवति सति = அடைந்திநதுள்ளவில், खञ्जा = கஞ்சா விருத்தமானதாக, भवति = ஆகாநின்னது, भूसत्तयां ॥४०॥

अष्टावर्धे गा व्दयभ्यस्ता यस्याः साऽनगङकीडोक्ता ॥

दळमपरपि वसुगुणितसलिलनिधिलघु कविरचितं पदवितति भवति ॥४१॥

अष्टौ यस्याः = யாதொரு விருத்தத்தினுடைய, अर्द्धे = பூர்வார்த் தத்திலே, द्व्यभ्यस्ताः = இவ்விரண்டுகளினாலே, अभ्यस्ता = குணிக்கப்பட்டிருக்கிறதாய், अष्टौ = எட்டுக்களாயிருப்ப துகளாயிருக்கிற, गाः = குரு அக்ஷரங்களானதுகள், भवन्ति = ஆகா நின்னதுகளோ, अपरं = அந்யமாயிருக்கிற, दळमपि = உத்தரார்த்தமானதும், वसुगुणित सलिलनिधिलघुविरचित-पदवितति वसु = எட்டுகளினாலே, गुणित = குணிக்கப்பட்டு இருக்கிற, सलिलनिधि = நான்காயிருக்கு, लघु = லகு அக்ஷரத்தினாலே, विरचित = செய்யப்பட்டிருக்கிற, पद = சரணங்களுடைய, वितति = ஸமூஹத்தையுடைத்தானதாக, भवति = ஆகாநின்றதோ, भूसत्तायाम्, सा = அந்த விருத்தமானது, अनङ्गक्रीडा = அநங்கக்ரீடா விருத்தமாக, उक्ता = சொல்லப்படாநின்னது. ॥४१॥

त्रिगुणनवलघुरवसितिगुरूरिति दळयुगकृततनुरतिरूचिरा ॥४२॥

इति श्री केदारभट्टविरचिते वृत्तरत्नाकरे द्वितीयोऽध्यायः ॥

त्रिःइत्यादि ॥ त्रिगुणनवलघुः त्रि = மூன்னுகளினாலே, गुणित = குணிக்கப்பட்டிருக்கிற ஒன்பதாயிருக்கிற, लघुः = லகு அக்ஷரத்தையுடைத்தாயிருப்பதாய், अवसितगुरूः = அவஸாநத்திலே குரு அக்ஷரத்தையுடைத்தாயிருப்பதாய், दळयुगकृततनुः दळयुग = பூர்வோத்தரார்த்தங்களினாலே, कृत = செய்யப்பட்டிருக்கிற, तनुः = சரீரத்தையுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தமானது, अतिरूचिरारीति = அதிருசிரா விருத்தமென்னு, भवति = ஆகா நின்னது. ॥४२॥

इति श्रीमत्केदारेणविरचति वृत्तरत्नाकरे

मात्त्लाप्रकरणं द्वितीयो ध्यायः

तृतीयोऽध्यायः மூன்றும் அத்தியாயம்

॥ गुः श्रीः ॥१॥

द्वितीयाध्यायानन्तरं-उकतायां-गीः-ग् = ஒரு குரு அக்ஷரமானது, யிறாநின்தேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, श्रीः = ஸ்ரீ விருத்தமாகானின்து. ॥१॥

॥ गौ स्त्री ॥२॥

अत्युक्ताया-गौस्त्री-गौ = இரண்டு குரு அக்ஷரமாயிருந்தேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, स्त्री = ஸ்திரீ விருத்தமாகாநின்னது, ॥२॥

॥ मो नारी ॥३॥

मध्यायां-मो नारी इत्यादि ॥ मः = 'ம' கணமானதுயிறாநின்னதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, नारी = நாரீ விருத்தமாகா நின்னது,

॥ रो मृगी ॥४॥

रोमृगी इत्यादि ॥ रः = ர = கணமானதேயாகில், सा = அந்த

விருத்தமானது, मृगी = மிருகீவிருத்தமாகா நின்னது ||४||

म्गौ केत्कन्या ||५||

प्रतिष्ठायां म्गौ इत्यादि || म्गौ चेत् म् = மகணமென்ன गी = குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளானதேயாகில், कन्या = கன்யா விருத்தமாகாநின்னது ||५||

यइत्यादि || य = ய கணமென்ன, गौ = குரு அக்ஷரமென்ன, பிரகாரமாகியிருந்ததேயாகில், सा = அதானது. व्रीळा = வ்ரீலாவிருத்தமாகா நின்னது. ||

|| भगौ गिति पङ्क्ति : ||६||

सुप्रतिष्ठायां भगौ इत्यादि || भी = பகணமென்ன गी குரு அக்ஷரமென்ன, इति = இந்த பிரகாரமா நின்னதேயாகில், सा அந்த விருத்தமானது, प्रीतिः = ப்ரீதி விருத்தமாகாநின்னது. ||६||

स इत्यादि || जगौ ज = ஜகணமென்ன, गी = குரு அக்ஷரமென்ன இந்த பிரகாரமாக யிருந்ததேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, सती = ஸதீ விருத்தமாகாநின்னது. ||

|| त्यौ स्तस्तनुमध्या ||७||

गायत्र्यां-त्यौ इत्यादौ || त्यौ-त = தகணமென்ன, य = ய கணமென்ன, இந்த பிரகாரமாக யிருந்ததேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, तनुमध्या = தனுமத்யா விருத்தமாகா நின்னது. ||७||

स युगं इत्यादि || सयुग = ஸகணயுக்மமானதேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, वसुधा = வஸுதா விருத்தமாகாநின்னது. ||

|| शशिवदना न्यौ ||८||

शशि इत्यादि || न्यौ = நகண யகணங்களானதுகளேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, शशिवदना = சசி வதனாவிருத்தமாகா நின்னது. ||८||

शिखि इत्यादि-केचित् *சில பேர்கள்,* न्यौ = *நகணயகணங்களானது களேயாகில்,* सा = *அந்த விருத்தமானது,* शिखिवदना = *சிகிவதனா என்று,* भवति = *ஆகாநின்னது.*

॥ त्सौ चेद्वसुमती ॥१०॥

त्सौ इत्यादि ॥ त्सौ = *தகணமென்ன, ஸகணமென்ன இந்தப்பிரகாரங்களாக யிறாநின்னதேயாகில்,* सा = *அந்த விருத்தமானது,* वसुमती = *வசுமதீ விருத்தமாகாநின்றது.* ॥१०॥

म्सौ गः स्यान्मदलेखा ॥११॥

उष्णिहि म्सौ इत्यादि । म्सौ = *மகணமென்ன ஸகணமென்ன,* ग् = *குரு அக்ஷரமென்ன,* स्याच्चेत् = *இந்த பிரகாரம் இருந்ததேயாகில்,* सा = *அந்த விருத்தமானது,* मदरेखा = *மதரேகா விருத்தமாகாநின்னது.*

मधु इत्यादि ॥ ननगाः न = *நகணமென்ன,* न = *நகணமென்ன,* ग = *குரு அக்ஷரமென்ன, இந்த பிரகாரம் இருந்ததேயானால்,* मधुमती = *மது மதீ விருத்தமாகிறது.* ॥

कुमारललिता इति ॥ ज्सौ = *ஜகணமென்ன, ஸகணமென்ன,* ग् = *குரு அக்ஷரமென்ன இந்த பிரகாரமிருந்ததேயாகில்,* कुमारललिता = *குமாரலலிதா விருத்தமாகிறது.* ॥

सरगा इत्यादि ॥ सरगाः = *ஸகணமென்ன, ரகணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன இந்த பிரகாரம், இருந்ததேயாகில்,* हंसमाला = *ஹம்ஸமாலா விருத்தமாகிறது.* ॥

॥ भौ गिति चित्रपदा गः ॥१२॥

अनुष्टुभि-भौ इत्यादि ॥ भौ = *பகணத்வயங்களும்,* ग् = *குரு அக்ஷரமும்,* गः = *குரு அக்ஷரமும் இந்த பிரகாரம் இந்ததேயாகில்,* चित्रपदा = *சித்ரபதா விருத்தமாகிறது.* ॥१२॥

॥ मो मो गो गो विद्युन्माला ॥१३॥

मः इत्यादि ॥ मः = மகணமென்ன, गः = குரு அக்ஷரமென்ன, இந்தப் ப்ரகாரமிருந்தேயாகில், विद्युन्माला = வித்யுன்மாலா விருந்தமாகிறதோ ॥१३॥

॥ माणवकं भात्तलगाः ॥१४॥

माणवकं इत्यादि ॥ भात् = பகணத்தில் நின்னும், तः = தகணமும், लः = லகு அக்ஷரமும், गाः = குரு அக்ஷரமும், இந்த பிரகாரமிருந்தேயாகில், माणवकं = மாணவக விருத்தமாக ஆகிறது. ॥१४॥

॥ म्नौ गौ हंसरूतमेतत् ॥१५॥

म्नौ इत्यादि ॥ म्न = மகண நகணங்களும், गौ = குருத்வயங்களும், இந்த பிரகாரமிருந்தேயாகில், एतत् = இந்த விருத்தமானது, हंसरूतं = ஹம்ஸருத விருத்தமாக ஆகிறது. ॥१५॥

र्जौ समानिका गलौ च ॥१६॥

र्जौ इत्यादि ॥ र्जौ = ரகண ஜகணங்களும், गलौ = குரு வென்ன லகுஅக்ஷரமென்ன, இந்த பிரகாரமிருந்துதேயாகில் समानिका = ஸமாநிகா விருத்தமாகிறது ॥१६॥

॥ प्रमाणिका जरौ लगौ ॥१७॥

प्रमाणिका इत्यादि ॥ जरौ = ஜகண ரகணங்களும், लगौ = லகு அக்ஷரமென்ன குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளுமிருந்தேயாகில், प्रमाणिका = பிரமாணிகா விருத்தமாகிறது. ॥१७॥

॥ वितानमाभ्यां यदन्यत् ॥१८॥

वितानं इत्यादि ॥ आभ्या = ஸமாநிகா - பிரமாணிகா விருத்தலக்ஷணங்களில் நின்னும், अन्यत् = ஒழிந்த லக்ஷணமானது, यत् = யாதொன்னோ, तत् = அதானது, वितानं = விதான விருத்தமாகிறது. ॥१८॥

॥ रान्नसाविह हलमुखी ॥१९॥

बृहत्या इत्यादि ॥ रः = *ரகணமானது,* नसौ = *நகண ஸகணங்களும்,* इति = *இந்த பிரகாரமிருந்ததேயாகில்,* हलमुखी = *ஹலமுகீவிருந்தமாகிறது.* ॥१९॥

॥ भुजगशिशुभृता नौ मः ॥२०॥

भुजग इत्यादि ॥ नौ = *நகணத்வயங்களானதுகள்,* मः = *மகணமானது. இந்த பிரகாரமாயிருந்ததே யாகில்,* भुजगशिशुरूतं = *புஜகசிசுருத விருத்தமாகா நின்னது.* ॥२०॥

॥ म्सौ जगौ शुध्दविराडिदं मतम् ॥२१॥

पथ्यां इत्यादि ॥ म्सा इत्यादि ॥ म्सौ = *மகண ஸகணங்களானதுகள்,* जगौ = *ஜகண குரு அக்ஷரங்களானதுகள் இந்த பிரகாரமாகயிருந்ததேயாகில்,* शुद्धविराजितं = *சுத்த விராஜித விருத்தமாக,* मत = *ஸம்மதமாகாநின்னது.* ॥२१॥

॥ न्मौ जगौ चेति पणवनामकम् ॥२२॥

न्मौ इत्यादि ॥ न्मौ = *மகண நகணங்களானதுகள்,* यगौ = *யகணகுரு அக்ஷரங்களானதுகள் இந்த பிரகாரமாக இருந்ததேயாகில்,* इद = *இந்த விருத்தமானது,* पणवनाम = *பணவ விருத்தமாகாநின்னது* ॥२२॥

॥ जौं रगौ मयूरसारिणी स्यात् ॥२३॥

जौं इत्यादि ॥ जौं = *ரகண ஜகணங்களானதுகள்,* रगौ = *ரகணமென்ன. குரு அக்ஷரமென்ன இந்த பிரகாரமாக இருந்ததேயாகில்,* मयूरसारिणी = *மயூரஸாரிணீ விருத்தமானதாக,* स्यात् = *ஆகக்கடவது.* ॥२३॥

॥ भ्मौ सगयुक्तौ युग्मवतीयम् ॥२४॥

भ्मौ इत्यादि ॥ भ्मौ = *பகண மகணங்களானதுகள்,* सगयुक्तौ = *ஸகணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளுடனே,* युक्तौ = *கூடியிருந்ததேயாகில்,* इयं = *இந்த விருத்தமானது,* युग्मवती = *யுக்மவதீ*

விருத்தமாகா நின்னது. ||

|| मत्ता ज्ञेया मभसगयुक्ता ||२५||

ज्ञेया इत्यादि || मभसगयुक्ता = மகணமென்ன, பகணமென்ன, ஸகணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளோடே கூடியிருந்ததேயாகில், मत्ता = மத்தா விருத்தமாக, ज्ञेया = தெரியக்கடவது. ||२५||

|| नरजगैर्भवेन्मनोरमा ||२६||

नर इत्यादि || नरजौः न = நகணமென்ன र = ரகனமென்ன, ज - ஜகணமென்ன, ग = குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளோடே கூடினதேயாகில், मनोरमा = மனோரமா விருத்தமாக भवेत् = ஆகக் கடவது. ||२६|| भूसत्तायाम्||

चम्पक इत्यादि || भमसाः = ப கணமென்ன, ம கணமென்ன, ஸ கணமென்ன இதுகளும், गः = குரு அக்ஷரமும், चेत् இந்த = பிரகாரமிருந்ததேயாகில், चम्पकमाला = சம்பகமாலாவிருத்தமாகிறது.||

|| त्जौ जगौ गुरूणेयमुपस्थिता ||२७||

त्रिष्टुभि-त्जौ इत्यादि || त्जौ = த கண ஜகணங்களானதுகள், ज्गौ = ஜகண குரு அக்ஷரங்கள், गुरूणा = குரு அக்ஷரத்துடனே கூடியிருந்ததேயாகில், इयं = இந்த விருத்தமானது, उपस्थिता = உபஸ்திதா விருத்தமாக, स्यात् = ஆகக்கடவது. असभुवि ||२७||

स्यादिन्द्रवज्रा यदि तौ जगौ गः ||२८||

स्यादिति || तौ = தகணத்வயங்களானதுகள், जगौ गः = ஜகணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன यदि = இந்த பிரகாரமாகயிருந்ததேயாகில், इन्द्रवज्रा = இந்தத்ரவஜ்ரா விருத்தமாக, स्यात् = ஆகக்கடவது. असभूवि ||

|| उपेन्द्रवज्रा जतजास्ततो गो ||२९||

उपेन्द्रवज्रा इत्यादि ॥ जतजाः ज = ஜ கணமென்ன, त = த கணமென்ன, जाः = ஜ கணமென்ன, ततः = அதினின்னும், गौ = குரு த்வயங்கள் இந்த பிரகாரங்களாயிருந்ததேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, उपेन्द्रवज्रा = உபேந்திரவஜ்ரா விருத்தமாகாநின்னது. ॥२९॥

॥ अनन्तरोदीरितलक्ष्मभाजौ पादौ यदीयावुपजपतयस्ताः ॥३०॥

अनन्तर इत्यादि ॥ यदीयाः = யாதொருவிருத்தத்தினுடைய ஸம்பந்தங்களாயிருக்கிற, पादाः = சரணங்களானதுகள், अनन्तरोदीरितलक्ष्मभाजाः अनन्तर = அவஸானத்திலே, उदीरित = சொல்லப்பட்டிருக்கிற, लक्ष्म = இந்த்ர வஜ்ரா உபேந்திர வஜ்ரா விருத்தத்தை, भाजः = அடைந்ததுகளாகா நின்னதுகளை, ताः = அந்த விருத்தங்களானதுகள், उपजातयः = உபஜாதி விருத்தங்களா நின்றதுகள். ॥३०॥

॥ इत्थं किलान्यास्वपि मिश्रितासु ॥

॥ स्मरन्ति जातिष्विदमेव नाम ॥३१॥

इत्थमित्यादि ॥ इत्थं = இந்த பிரகாரமாக, अन्यासु = இதரங்களாயிருக்கிற जातिषु = ஜாதி முதலானதுகள், मिश्रितासु = இந்த்ரவஜ்ரா - உபேந்த்ர வஜ்ரா விருத்த லக்ஷணங்களினாலே மிச்சரமாக செய்யப்பட்டிருக்குமளவில், इदमेव = இந்த விருத்தத்தையே, नाम = நாமதேயமாகச், स्मरन्ति किल = சொல்லுகிறார்களேன்றோ. ॥३१॥

॥ नजजलगैर्गदिता सुमुखी ॥३२॥

नजजलागै : न = ந கணமென்ன, ज = ஜ கணமென்ன, ज = ஜ கணமென்ன, ल = லகு அக்ஷரமென்ன, ग = குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளோடே கூடினதேயாகில், सुमुखी = சுமுகீ விருத்தமாக, गदिता = சொல்லப்பட்டது. ॥३२॥

॥ दोधकवृत्तमिदं भभभाद् गौ ॥३३॥

दोथक इत्यादि ॥ भभभादः = ப கணத்ரயங்களும், गौ = குரு த்வயங்களும்

இருந்ததேயாகில், इद = இந்த விருத்மானது, दोथक वृत्तं = தோதக விருத்தமாக ஆகிறது. ||३३||

|| शालिन्युक्ता म्तौ तगौ गौ ब्धिलोकैः अर्बधे लोक शलिनी उक्ता ||३४||

शालिनी इत्यादि || म्तौ ம கண த கணங்களும், तगौ த கண குருக்களும், गः = குருவும், अब्धिलोकैः अब्धि நாலக்ஷரமென்ன, लोक ஏழக்ஷரமென்ன இதுகளுனாலேயதியானதேயாகில், शालिनी = சாலினீ விருத்தமாக, उक्ता = சொல்லப்பட்டது. ||३४||

|| वातोर्मीयं कथिता म्भौ तगौ गः ||३५||

वातोर्मि इत्यादि || म्भौ = ம கண ப கணங்களும், तगौ = = த கண குருக்களும், गः = குருவுமிருந்ததே யாகில், इयं= இந்த விருத்தமானது, वातोर्मि = வாதோர்மி விருத்தமாக ஆகிறது. ||३५||

|| बाणरसैः स्याद्भतनगगैः श्रीः ||३६||

पञ्च इत्यादि || भतनगगैः भ = ப கணமென்ன. त = த கணமென்ன, न = ந கணமென்ன, ग = குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளினாலே, पञ्चरसैः पञ्च = ஐந்தக்ஷரமென்ன, रस = ஆறாக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே யதியானதேயாகில், श्रीः = ஸ்ரீ விருத்தமாக ஆகிறது. ||३६||

|| म्भौ न्लौ गः स्याद भ्रमरविलसिमत् ||३७||

म्भौ इत्यादि || म्भौ = ம கண ப கணங்களும், न्लौ = ந கண லகுக்களும், गः = குருவுமிருந்ததேயாகில், सा = அந்த விருத்தமானது, भ्रमरविलसिता = ப்ரமரவிலஸிதா என்கிற விருத்தமாகிறது. ||३१||

|| रान्नराविह रथोद्धता लगो ||३८||

रः इत्यादि || र = ர கணமும், नरौ = ந கண ர கணங்களும், लगौ = லகு அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளும், इति = இந்த பிரகாரமிருந்ததேயாகில், र थोद्धता = ரதோத்ததா விருத்தமாகிறது. ||३८||

॥ स्वागतेति रनभाद् गुरुयुग्मम् ॥३९॥

स्वागता इत्यादि ॥ रनभाः = र ர கணமென்ன, न = ந கணமென்ன, भ = ப கணமென்ன, गुरुयुग्मं = இதுகளும், இரண்டு குரு அக்ஷரங்களும், इति = இந்த பிரகாரமிருந்ததேயாகில், स्वागता = ஸ்வாகதா விருந்தமாகிறது. ॥३९॥

ननसगगुरुरचिता वृन्ता ॥४०॥

ननइत्यादि ॥ ननसगगुरुरचिता = நகணமென்ன, நகணமென்ன ஸ கணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளினாலே, रचिता = செய்யப்பட்டதேயாகில், वृन्ता = விருந்தா விருத்தமாகிறது. ॥४०॥

॥ ननरलगुरुभिश्च भद्रिका ॥४१॥

नना इत्यादि ॥ ननरलगुरुभिश्च = ந கணமென்ன, ந கணமென்ன, ர கணமென்ன லகு அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரத்தோடேயும் கூடினதேயாகில், भद्रिका = பத்ரிகா விருத்தமாகிறது. ॥४१॥

॥ श्येनिका रजौ रलौ गुरुर्यदा ॥४२॥

श्येनिका इत्यादि॥ यदा = எப்பொழுது, रत = ர கணத்திநின்றும், रजौ = ர கண ஜ கணங்களென்ன, लगौ = லகுக்களென்ன, गुरूः = குரு அக்ஷரமென்ன இந்த பிரகாரமிருந்ததேயாகில், श्येनिका = ச்யேனிகா விருத்தமாகிறது. ॥४२॥

॥ मौक्तिकमाला यदि भतनाद् गौ ॥४३॥

मौ इत्यादि ॥ भतनाः = ப கணமென்ன, = த கணமென்ன, ந கணமென்ன, गौ = குரு த்வயங்களும், यदि = இருந்ததேயாகில், मौक्तिकमाला = மௌக்திகமாலா விருத்தமாகிறது. ॥४३॥

॥ उपस्थितमिदं जसौ ताद् गकारे ॥४४॥

उपस्थितं इत्यादि ॥ जसौ = ஜகண ஸகணங்களும், तः = த கணமும்,

गकारौ = குருத்வயங்களுமிருந்ததே யாகில், इदं .= இந்த விருத்தமானது, उपस्थितं = உபஸ்தித விருத்தமாகிறது. ||४४||

|| चन्द्रवर्त्म निगदन्ति नरभसौ ||४५||

जगत्यां चन्द्रवर्त्म इत्यादि || रनभसैः = ர கணமென்ன, = ந கணமென்ன, ப கணமென்ன, ஸ கணமென்ன, இதுகளோடே கூடினதேயாகில், चन्द्रवर्त्मा = சந்த்ரவர்த்ம விருத்தமாக, निगदन्ति = சொல்லுகிறார்கள். ||४५||

जतौ तु वंशस्थमुदीरितं जरौ ||४६||

जतौ इत्यादि || जतौ = ஜகண தகணங்களும், जरौ = ஜகண ரகணங்களுமிருந்ததே யாகில், वंशस्थ = வம்சஸ்த விருத்தமாக, उदीरितम् = சொல்லப்பட்டது. ||४६||

|| स्यादिन्द्रवंश ततजै रसंचुतै : ||४७||

स्यादित्यादि || रसंयुतैः = ர கணத்தோடே கூடிக்கொண்டிருக்கிற, ततजैः त = தகணமென்ன, त = தகணமென்ன, ज = ஜகணமென்ன இதுகளோடே கூடினதேயாகில், इन्द्रवंशा = இந்த்ரவம்சா விருத்தமாக, स्यात् = ஆகக்கடவது. असभुवि ||४७||

|| इह तोटकमम्बुधिसैः प्रथितम् ||४८||

इह इत्यादि ||अम्बुधिसैः = நாலு ஸ கணங்களோடே, मिलितं = கூடினதேயாகில், इह = இந்த விருத்தத்திலே, तोटकं = தோடக விருத்தமாக ஆகிறது. ||४८||

|| द्रुतविलम्बितमाह नभौ भरौ ||४९||

द्रुतविलम्बितमित्यादि || नभौ = ந கண ப கணங்களும், भरौ = ப கண ர கணங்களுமிருந்ததேயாகில், द्रुतविलम्बितं = த்ருத விளம்பித விருத்தமாக, आह = சொல்லுகிறார். ||४९|| ब्रूजव्यक्तायावाचि ||

|| मुनिशरविरतिर्नौ म्यौ पुटेऽयम् ||५०||

वसुइत्यादि ॥ नौ = ந கணயுகளங்களும், म्यौ = மகண யகணங்களும், वसुयुगविरतिः वसु = எட்டக்ஷரத்தினுலேயும், युग = நாலக்ஷரத்தினாலேயும், विरतिः = யதியானதேயாகில், अयं = இந்த விருத்தமானது, पुद = புட விருந்தமாகிறது. ॥५०॥

॥ प्रमुदितवदना भवन्नौ चरौ ॥५१॥

प्रमुदिनवदना इन्यादि ॥ नौ = ந கணத்வயங்களும், ररौ = ர கண த்வயங்களுமிருந்ததே யாகில், प्रमुदितवदना = ப்ரமுதிதவத நாவிருத்தமாக, भवेत् = ஆகக்கடவது भू सत्तायाम् ॥५१॥

नयसहितौ न्यौ कुसुमविचित्रा ॥५२॥

नय इत्यादि ॥ नयसहितौ = ந கணமென்ன ய கணமென்ன இதுகளோடே யுக்தங்களாயிருக்கிற, न्यौ = த கண ய கணங்களிருந்ததேயாகில், कुसुमविचृता = குஸுமவிசித்ரா விருத்தமாக ஆகிறது ॥५२॥

॥ रसैर्जसजसा जलोद्धतगतिः ॥५३॥

रसौरित्यादि ॥ जसजसाः = ஜ கணமென்ன, ஸ கணமென்ன, ஜ கணமென்ன, ஸ கணமென்ன, இதுகளினாலே, रसैः = ஆறக்ஷரங்களினாலே, யதியானதேயாகில், दुतगतिः = த்ருதகதி விருத்தமாக ஆகிறது. ॥५३॥

॥ भुजङ्गप्रयात भवेद्यैश्चतुर्भिः ॥५४॥

भुजङ्ग इत्यादि॥ चतुर्भिः = நாலுகளாயிருக்கிற, यैः = ய கணங்களோடே கூடினதேயாகில், भुजग्ङप्रयातं = புஜங்கபிரயாத விருத்தமாக, भवेत् = ஆகிறது. ॥५५॥

॥ रैश्चतुर्भिः युता स्रग्विणी सम्मता ॥५६॥

रैः इत्यादि ॥ चतुर्भिः = நாலுகளாயிருக்கிற, रैः = ர கணங்களோடே, युत = கூடினதேயாகில், स्रग्विणी = ஸ்ரக்விணவிருந்தமாக, संमता =

அபிமதமாக ஆகிறது. ||५६||

|| भुवि भवेन्नभजरैः प्रियम्वदा ||५७||

भुवि इत्यादि || नभहरैः = *ந கணமென்ன, ப கணமென்ன, ஜ கணமென்ன ர கணமென்ன இதுகளோடே கூடினதேயாகில்,* प्रियवदा = *ப்ரியம்வதா விருத்தமாக,* भुवि = *பூமியில்,* भवेत = *ஆகிறது.* भूसत्तायाम |५७||

|| त्यौ त्यौ मणिमाला च्छिन्नागुहवक्रौ : ||५८||

त्यौ इत्यादि || त्यौ = *த கணயகணங்களும்,* त्यौ = *தகணயகணங்கனும்,* गुहवक्त्रैः = *ஆறக்ஷரங்களினாலே,* छिन्ना = *யதியிருந்ததேயாகில்,* मणिमाला = *மணிமாலா விருத்தமாக ஆகிறது.*

|| धीरैरभाणि लालिता तभौ जरौ |५९||

धीरैरित्यादि || तभौ = *தகண பகணங்களும்,* जरौ = *ஜகண ரகணங்களும் இருந்ததேயாகில்,* धीरैः = *பூர்வாசார்யாள்னாலே,* ललिता = *லலிதா விருத்தமாக,* अभाणि = *சொல்லப்பட்டது.* भणव्यक्तायां वाचि ||५९||

|| प्रमिताक्षरा सजससैरूदिता ||६०||

प्रमिता इत्यादि || सजससैः = *ஸ கணமென்ன, ஜ கணமென்ன, ஸ கணமென்ன, ஸ கணமென்ன இதுகளோடே கூடினதேயாகில்,* प्रामिताक्षरा = *ப்ரமிதாக்ஷரா விருத்தமாக,* उदिता = *சொல்லப்பட்டது.*

|| ननभरसहिता महितोज्वला ||६१||

नन इत्यादि || ननभर रचिता = *ந கணமென்ன ந கணமென்ன ப கணமென்ன, ர கணமென்ன, இதுகளினாலே,* रचिता = *செய்யப்பட்டதேயாகில்,* उज्वला = *உஜ்வலாவிருத்தமாக,* विहिता = *சொல்லப்பட்டது.* ||६१||

ञ्चाइवे : छिन्न । वैश्वदेवी ममौयौ ||६२||

पञ्च इत्यादि || ममौ = *மகணத்வயங்களும்,* यौ = *யகணத்வயங்களும்,*

पचाश्वै : पंच = அஞ்சக்ஷரமென்ன, अश्व = ஏழக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, छिन्ना = யதியானதேயாகில், वैश्वदेवी = வைச்வதேவீ விருத்தமாக ஆகிறது. ॥६२॥

॥ अब्ध्यष्टाभिः जलधरमाला म्भौ स्मौ ॥६३॥

अब्धि इत्यादि ॥ म्भमौ = மகண பகணங்களும், स्मौ = ஸ கண ம கணங்களும், अब्ध्य ङैः अब्धि = நாலக்ஷரமென்ன, अङ्ग = எட்டு அக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே யதியானதேயாகில், जलधरमाला = ஜலதரமாலா விருத்தமாக स्यात् = ஆகக்கடவது. असभुवि ॥६३॥

इह नवमालिका नजभयैः स्यात् ॥६४॥

इह इत्यादि । नजभरौ न = நகணமென்ன, ज = ஜகணமென்ன, இதுகளுக்கு, परौ = பரத்திலே யிறா நிர்கிற, भयौ = ப கண - ய கணங்களிருந்ததேயாகில், इह = இந்த விருத்தத்திலே, वनमालिनी = வனமாலினீ விருத்தமாக ஆகிறது. ॥६४॥

॥ स्वरशरविरतिर्ननौ रौ प्रभा ॥६५॥

स्वरशरविरतिः ॥ स्वर = ஏழக்ஷரமென்ன, शर = அஞ்சக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, विरतिः = யதியானதேயாகில், प्रभा = பிரபா விருத்தமாக ஆகிறது. ॥६५॥

स्वरशरविरतिः स्वर शर विरतिः प्रभा ॥६५॥

॥ भवति नजावथ मालती जरौ ॥६६॥

भवति इत्यादि ॥ नजौ = நகண ஜகணங்களும், जरौ = ஜகண ரகணங்களும், इति = இந்த பிரகாரமிருந்ததேயாகில், मालती = மாலதீ விருந்தமாக, भवति = ஆகிறது. भूसत्तायाम् ॥६६॥

॥ जभौ जरौ वदति पञ्चचामरम। ॥६७॥

ஜகணண, பகணங்களும் ஜகண ரகணங்களும் இருந்தால் பஞ்சாமரம் ஆகிறது

॥ अभिनवतामरस नजजा यः ॥६८॥

नजजा यः = *நகணமென்ன, ஜ கணமென்ன, ஜ கணமென்ன, ய கணமானது, (இவைகள்) இது இருந்ததேயாகில்,* तामरसं = *தாமரஸவிருத்தமாக,* वद = *சொல்.* वदव्यक्तायां वाचि ॥६८॥

॥ तुरगरसयतिर्नौ ततौ गः क्षमा ॥६९॥

अतिजगत्यां-नौ = *நகணத்வயங்களும்,* ततौ = *தகணத்வயங்களும்,* गः = *குருவும்,* तुरगरसयतिः तुरग = *ஏழக்ஷரமென்ன,* रथ = *ஆறக்ஷரமென்ன, இதுகளிலே,* यतिः = *யதியானதேயாகில்,* क्षमा = *க்ஷமாவிருத்தமாகிறது.* ॥६९॥

म्नौ ज्रौ गस्त्रिदशयतिः प्रहर्षिणीयम् ॥७०॥

म्नौ = *மகண நகணங்களும்,* ज्रौ = *ஜகண ரகணங்களும்,* गः = *குரு அக்ஷரமும்,* त्रिदशयति = *மூன்று அக்ஷரமென்ன, பத்தக்ஷரமென்ன இதுகளிலே,* यतिः = *விச்ராமமிருந்ததேயாகில்,* इयं = *இந்த விருத்தமானது,* प्रहर्षणी = *ப்ரஹர்ஷணீ விருத்தமாகிறது.* ॥७०॥

चतुर्ग्रहैरतिरुचिरा जभस्जगाः ॥७१॥

चतुर्ग्रहैनित्यादि ॥ जभस्जगाः = *ஜகணமென்ன பகணமென்ன ஸ கணமென்ன, ஜ கணமென்ன, குருவென்ன,* चतुर्ग्रहैः चतु : = *நாலக்ஷரமென்ன,* ग्रह = *ஒன்பதக்ஷரவென்ன, இதுகளிலே யதியானதேயாகில்,* रुचिरा = *ருசிரா விருத்தமாக ஆகிறது.* ॥७१॥

इयमित्यादि ॥ नतौ = *நகண தகணங்களும்,* तौ = *தகணத்வயங்களும்,* गुरुध्य = *குரு அக்ஷரமும் இருந்ததேயாகில்,* इयमपि = *இந்த விருத்தமும்,* उर्वशी = *ஊர்வசீ விருத்தமாக,* स्यात् = *ஆகக்கடவது* ॥ असभुवि ॥

मयमौ इत्यादि ॥ यमौ = *யகண மகணங்களும்,* रौ = *ரகண த்வயங்களும்,* गः = *குருவுமிருந்ததேயாகில்,* चंचरीकावळी = *சஞ்சரீகாவளீ விருத்தமாக,* विख्याता = *சொல்லப்பட்டது.* ॥

|| वेदै रन्ध्रैमतौ यसगा मत्तमयूरम् ||௭௩||

वेदैः इत्यादि || म्तौ *மகண, தகணங்களும்,* यसगाः = *யகணமென்ன, ஸ கணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன இதுகள்,* वेदैः = *நான்கு அக்ஷரங்களினாலேயும்,* रन्ध्रैः = *ஒன்பதக்ஷரங்களினாலேயும், யதியானதேயாகில்,* मत्तमयूरं = *மத்மயூரவிருத்தமாகிறது.* ||௭௩||

|| सजसा जगौ भवति मञ्जुभाषिणी ||௭௪||

सज इत्यादि || सजसाः = *ஸகணமென்ன, ஜகணமென்ன ஸகணமென்ன,* जगौ = *ஜகணமென்ன குரு அக்ஷரமென்ன இந்தபிரகாரமிருந்ததேயாகில்,* मञ्जुभाषिणी = *மஞ்சு பாஷிணீ விருத்தமாக,* भवति = *ஆகிறது.* ||௭௪||

|| ननततगुरूभिश्चन्द्रिकाश्वर्तुभिः ||௭௫||

नन इत्यादि || ननततगुरूभिः = *ந கணமென்ன, ந கணமென்ன, த கணமென்ன, த கணமென்ன குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே,* अश्वर्तुभिः अश्व = *ஏழக்ஷரமென்ன,* ऋतु = *ஆறக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, யதியானதேயாகில்,* चन्द्रिका = *சந்திரிகா விருத்தமாக ஆகிறது.* ||௭௫||

|| म्तौ न्सौ गावक्षग्रहविरतिरसम्बाधा ||௭௬||

शक्वर्याम् || म्तौ = *மகண தகணங்களானதுகள்,* न्सौ = *நகண ஸகணங்கள்,* गौ = *குரு த்வயங்கள்,* अक्षग्रहविरतिः अक्ष = *அஞ்சக்ஷரமென்ன,* ग्रह = *ஒன்பதக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே,* विरतिः = *யதியானதேயாகில்,* असम्बाधा = *அஸம்பாதா விருத்தமாகா நின்னது.* ||௭௬||

ननरसलघुगैः स्वरैरपराजिता ||௭௭||

नन इत्यादि || ननरसलघुगैः न = *நகணமென்ன* न = *நகணமென்ன குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே,* स्वरैः = *எழக்ஷரங்களினாலே,* यति

= யானதேயாகில், अपराजिता = அபராஜிதா விருத்தமாகாநின்றது. ||௭௭||

ननभलघुगैः प्रहरणकलिका ||७८||

उक्ता वसन्ततिलका तभजा जगौ गः ||७९||

उक्ता वसन्तनिलका तभजा = த கணமென்ன, ப கணமென்ன, ஜ கணமென்ன, जगौ = ஜ கணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, गः = குரு அக்ஷரமென்ன, இந்த பிரகாரமாக யதியானதேயாகில், वसन्ततिलका = வஸந்த திலகா விருத்தமாக, उक्ता = சொல்லப்பட்டது ||௭௯||

सिंहोन्नतेयमुदिता मुनिकाश्यपेन ||८०||

सिंहो इत्यादि || मुनिकाश्यपेन = காச்யபமுனியினாலே इय = இந்த விருத்தமானது. सिंहोन्नता = ஸிம்மோன்னதாவிருத்தமாக गदिता = சொல்லப்பட்டது. ||௮௦||

उद्धर्षिणीयमुदिता मुनिसैतवेत ||८१||

|| नन भनलघुगैः प्रहरणकलिता ||८२||

नन इत्यादि || ननभनलघू = நகணமென்ன, நகணமென்ன, பகணமென்ன, நகணமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன குரு அக்ஷரமென்ன இந்த பிரகார மிருந்ததேயாகில், प्रहरणकलिका = ப்ரஹரணகலிகா விருத்தமாக ஆகிறது.

|| इन्दुवदना भजसनैः सगुरूयुग्मैः ||८३||

इन्दु इत्यादि || सगुरूयुग्मैः = இரண்டு குரு அக்ஷரத்தோடே கூடிக் கொண்டிருக்கிற, भजसनैः = பகண, ஜகண, ஸகண, நகணம் இதுகளோடே கூடியிருந்ததேயாகில் इन्दुवदना = இந்து வதனா விருத்தமாக ஆகிறது ||௮௩||

द्विसप्तच्छिदलोला म्सौ म्भौ गौ चरणे चेत् |८४| द्विसप्त इत्यादि, म्सौ = மகண

ஸகணங்களென்ன, म्भौ = மகண பகணங்களென்ன, गौ = குரு த்வயங்களென்ன, இது கள். चरणे = ஒரு பாதத்திலே, चेत् = இருந்ததேயாகில், द्विः सप्ताच्छित् இரண்டுகளாலே குணிக்கப்பட்டிருக்கிற ஏழக்ஷரங்களுக்கு யதியானதேயாகில், अलेला = அலோலாவிருத்தமாக ஆகிறது.

द्विहतहयलघुरथ गिति शशिकला ॥८४॥

अतिशक्वर्या-द्विहत इत्यादि ॥ द्विहतहयलघुः द्वि = இரண்டுகளினாலே, हत = பெருக்கப்பட்டிருக்கிற, हय = ஏழாயிருக்கிற, लघुः = லகு அக்ஷரமும், अथ = அநந்தரத்திலே, गीः = குரு அக்ஷரமும், इति = இந்தப் பிரகாரமிருந்ததேயாகில், शशिकला = சசிகலா விருத்தமாக ஆகிறது.

॥ स्रगिति भवति रसनवकयतिरियम् ॥८५॥

रसनवविरतिः रस = ஆறக்ஷரமென்ன, नव = ஒன்பதக்ஷரமென்ன, இதுகளிலே, विरतिः = யதியானதேயாகில், इयं = இந்த விருத்தமானது स्रगिति ,ஸ்ரக் விருத்தமென்று, भवति = ஆகிறதுभूसत्तायाम्

वसुहययतिरिह मणिगुणतिकरः ॥८६॥

वसु इत्यादि ॥ इह = இந்த விருத்தத்திலே, वसुहयविरतिः वसु = எட்டக்ஷரமென்ன, हय = ஏழக்ஷரமென்ன, இதுகளுக்கு, यतिः= விச்ராமமானதேயாகில், मणिगुणनिकरः = மணிகுண நிகர விருத்தமாக ஆகிறது.

ननमयययुतेयं मालिनी भोगिलोकैः ॥८७॥

नन इत्यादि ॥ ननमयययुता नन = நகணமென்ன, நகணமென்ன, म = மகணமென்ன, य = யகணமென்ன, य = யகணமென்ன, இதுகளோடே युता = க்ஷக்கொண்டிருக்கிற, इयं = இந்த விருத்தமானது, भोगि लोकः भोगि = எட்டக்ஷரமென்ன, लोक = ஏழக்ஷரமென்ன இதுகள்ளே யதியிருந்ததேயாகில், मालिनी = மாலி

னீ விருத்தமாக ஆகிறது.

भवति नजौ भजौ रसहितौ प्रभद्रकम् ॥८८॥

भवति इत्यादि ॥ नजौ = நகண ஜகணங்களும், பகண ஜகணங்களும், रयुतौ = ரகணத்தோடே கூடினதேயாகில், प्रभद्रक = ப்ரபத்ரக விருத்தமாக, भवति = ஆகிறது. भूसत्तायाम् ॥

सजना नयौ शरदुशयतिरियमेला ॥८९॥

स इत्यादि ॥ सजसा = ஸகணமென்ன ஜகணமென்ன ஸகணமென்ன, இதுகளும், नयौ = நகண யகணங்களும், शरदशकविरतिः शर = அஞ்சக்ஷரமென்ன, दशक = பத்தக்ஷரமென்ன, இதுகளிலே, विरति = யதியானதேயாகில், ईला = ஈலா விருத்தமாக ஆகிறது.

म्रौ म्यौ यान्तौ भवेतां सप्ताष्टभिश्चन्द्रलेखा ॥९०॥

म्रौ इत्यादि ॥ म्रौ = மகண ரகணங்களும், म्यौ = மகண யகணங்களும், यान्तौ = யகணத்தை அந்தத்திலேயுடைத்தானதுகளாக, भवेतां यदि ஆகிறதேகளேயாகில், भूसत्तायां, सप्ताष्टभिः सप्त = ஏழக்ஷரமென்ன, अष्ट = எட்டக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, யதியானதேயாகில், चन्द्ररेख = சந்த்ரரேகா விருத்தமாக ஆகிறது. ॥९०॥

भ्रत्रिनगैः स्वरात्खमृषभगजविलसितम् ॥९१॥

अषृयां - भ्रत्रिनगैः भ्र = பகண ரகணங்களென்ன, त्रिन = மூன்று நகணமென்ன, ग = குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, स्वराः = ஆறக்ஷரமென்ன, खं = ஒன்பதுக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே யதியானதேயாகில், ऋषभगतिविलसितम् = ருஷபகதி விலஸிதமென்கிற விருத்தமாக ஆகிறது. ॥९१॥

नजभजरैः सदा भवति वाणिनी गयुक्तैः ॥९२॥

न इत्यादि ॥ गयुक्तैः = குரு அக்ஷரத்தோடு கூடிக்கொண்டிருக்கிற, नजभजरैः = நகணமென்ன, ஜகணமென்ன, பகணமென்ன,

ஜகணமென்ன, ரகணமென்ன, இதுகளினாலே, सदा = அனவரதமும் கூட்டினதேயாகில், वाणिनी = வாணிநீ விருத்தமாக, भवति = ஆகிறது. ॥९२॥

रसैरुद्रैश्चिछन्ना यमनसभला = யகணமென்ன,, மகணமென்ன, நகணமென்ன, ஸகணமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளும், गः शिखरिणी ॥९३॥

अत्यष्टयां - रसैरित्यादि ॥ यमनसभलाः गः = குரு அக்ஷரமும், रसैः = ஆறுகளினாலே, रुद्रैः = பதினோரக்ஷரங்களினாலே, छिन्ना = யதியானதேயாகில், शिखरिणी= சிகரிணீ விருத்தமாக ஆகிறது. ॥९३॥

जसौ जसयला वसुग्रहयतिश्च पृथ्वी गुरूः ॥९४॥

जसौ इत्यादि ॥ जसौ = ஜகண ஸகணங்களும், जसयलाः = ஜகணமென்ன, ஸகணமென்ன, யகணமென்ன லகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளும், वसुगृहयतिः वसु = எட்டக்ஷரமென்ன, ஒன்பதக்ஷரமென்ன, இதுகளிலே யதியானதேயாகில், पृथ्वी = பிருத்வீவிருத்தமாக ஆகிறது. ॥९४॥

दिङ्मुनि वंशपत्रपतितं भरनभनलगै : ९५॥

दिङ्मुनि इत्यादि ॥ भंरनभनलगैः = பகணமென்ன, ரகணமென்ன நகணமென்ன, பகணமென்ன, நகணமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன, ·குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளினாலே, दिङ्मुति दिक् = பத்தக்ஷரமென்ன, मुनि எழக்ஷரமென்ன, இதுகளிலே = யதியிருந்ததேயாகில், वंशपत्रपतितं = வம்ச பத்ர பதித விருத்தமாக ஆகிறது. ॥९५॥

रसयुगहयैर्न्सौं म्रौ स्लौ गो यदा हरिणी तदा ॥९६॥

रस इत्यादि ॥ यदा = எப்பொழுது, न्सौ= நகண ஸகணங்களும் म्रौ = மகண ரகணங்களும், स्लौ = ஸகண லகு அக்ஷரமும், गः = குரு அக்ஷரமும், रसयुगहयैः रस = ஆறக்ஷரமென்ன, हय = ஏழக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே யதியானதேயாகில், तदा = அந்த சமயத்திலே, हरिणी

= ஹரிணீ விருத்தமாக ஆகிறது. ||९६||

मन्दाक्रान्ता जलाधिषडगैम्भौं नतौ ताद गुरू चेत् ||९७||

मन्दाकान्ता इत्यादि || म्भौ = மகண பகணங்களானதுகள், नतौ = நகண தகணங்களானதுகள், तात् = தகணத்திலின்னும், गुरू चेत् = இரண்டு குரு அக்ஷரமிருந்ததேயினால், जलधिषडगैः जलधि = நாலு அக்ஷரமென்ன, षट् = ஆறு அக்ஷரமென்ன, अगैः = ஏழு அக்ஷரமென்ன இதுகளினாலே யதியானதேயாகில் मन्दाक्रान्ता = மந்தாக்ராந்தா விருத்தமாகிறது. ||९७||

हयदशभिर्नजौ भजजला गुरू नर्कुटकम् ||९८||

यदि इत्यादि || नजौ = நகன ஜகணங்களானதுகள், भजजलाः = பகணமென்ன, ஜகணமென்ன, ஜகணமென்ன லகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளானதுகள், गी = குரு அக்ஷரமானது, इति = இந்த பிரகாரமாக, नियता यदि = நியமமாக இருந்ததேயாகில், नर्कुटकम = நக்குடகவிருத்தமாகிறது. ||९७||

मुनिगुहकार्णवैः कृतयति वद कोकिलकम् ||९९||

मुनि इत्यादि || मुनिगुहकार्णवैः मुनि = எழக்ஷரமென்ன, गुहक = ஆறு அக்ஷரமென்ன, अर्णवैः = நாலக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, कृतयति = சொல்லப்பட்டிருக்கிற யதியையுடைத்தாயிருக்கிற, वृ = விருத்தத்தை, कोकिलकं = கோகிலக விருத்தமாக, वद = சொல்லாநின்னார். वदव्यक्तायां वाचि ||

स्याद भूतर्त्वश्वैः कुसुमितलतावेल्लिता म्तौ नयौयौ ||१००||

धृत्यां-स्यो इत्यादि || म्तौ = மகண தகணங்கள், नयौ = நகண யகணங்கள், यौ = யகண த்வயங்கள், भूतर्त्वश्वैः भूत = நாலக்ஷரமென்ன, ऋतु = ஆறக்ஷரமென்ன, अवैः = ஏழக்ஷரமென்ன இதுகளினாலே யதியானதேயாகில், कुसुमितलतावेल्लिता = குஸுமித லதாவேல்லிதா விருத்தமாக स्यात् = ஆகக்கடவது. ||असभुवि|| १००||

नौ इत्यादि ॥ नौ = நகணத்வயங்கள், जयौ = ஜகணத்வயங்களானதுகள், भयसाहितौ = பகணமென்ன, யகணமென்ன, இதுகளுடனே, सहितौ = யுக்தங்களாக, करिबाणाक्षैः = எட்டு அக்ஷரமென்ன, அஞ்சு அக்ஷரமென்ன, अक्षैः = அஞ்சக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே யதியானதுகளேயாகில், हरनर्तक = ஹரநர்த்தக விருத்தமாகிறது. ॥

त इत्यादि ॥ नयुगलरचतुष्टयात्-न = நகணங்களுடைய, युगल = யுக்மங்களென்ன, र = ர கணங்களுடைய चतुष्टयात् = நான்கென்ன, இதுகளினின்னும், दिक्वसुच्छेदिनी दिक = பத்து அக்ஷரமென்ன, वसु = எட்டக்ஷரமென்ன, छेदिनी = யதியானதேயாகில், निशा = நிசா விருத்தமாக, स्यात् = ஆகக்கடவது. ॥असभुवि॥

अतिधृत्या-रसं इत्यादि रमौ = யகண மகணங்கள், सौ = நகண ஸகணங்கள், रर गुरुयुता = ரகணமென்ன, ரகணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளிஞலே, युता = யுக்த மானதேயாகில், रसर्त्वश्वै रस = ஆறக்ஷரமென்ன, ऋतु = ஆறக்ஷரமென்ன, अश्वैः = ஏழாக்ஷரமென்ன இதுகளிஞலே யதியானதேயாகில் मेघविस्फूर्जिता = மேகவிஸ்பூர்ஜிதா விருத்தமாக स्यात् = ஆகக்கடவது. ॥असभुवि ॥

सूर्यावैः मसजस्तताः सगुरसः शार्दूलविक्रीडितम् ॥१०१॥

सूर्यावैः इत्यादि ॥ मसजाः = மகணமென்ன, ஸகணமென்ன, ஜகணமென்ன, स्ताः = ஸகணமென்ன, தகணமென்ன, ताः = தகணமென்ன இதுகள், सगुरू = குரு அக்ஷரத்தோடே கூடினதாக, सूर्यावैः सूर्य = பன்னிரண்டாமக்ஷரமென்ன, अवः = ஏழக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, யதியானதேயாகில், शार्दूलविक्रीडितं = சார்தூல விக்ரீடித விருத்தமாக ஆகிறது. ॥१०१॥

कृत्यां-सभरा इत्यादि - सभराः = ஸகணமென்ன, பகணமென்ன, ரகணமென்ன, இதுகளும், नौ = நகணத்வயமும், यलगाः = யகணமென்ன, அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளும், त्रयोदश यतिः = பதிமூன்று அக்ஷரத்திலே யதியுமிருக்கிறதேயாகில்,

मत्तेभविक्रीडितं = மத்தேபவிக்ரீடித விருத்தமாக ஆகிறது. ||

ज्ञेया सप्ताश्वषड्भिर्मरभनय -

युता म्लौ ग सुवदना ||१०२||

ज्ञेया इत्यादि || मरभनययुता மகணமென்ன, ரகணமென்ன பகணமென்ன, நகணமென்ன, யகணமென்ன இதுகளோடே கூடினதேயாகில், பகண லகு அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரமுமிருந்ததேயாகில், ஸுவதனா விருத்தமாக, தெறியக்கடவது. म्लौ = (ஷ்ளௌ) பகண லகு அக்ஷரமென்ன, गः = குரு அக்ஷரமுமிருந்ததேயாகில், सप्ताषड्भि सप्त = ஏழக்ஷரமென்ன, अव , ஏழக்ஷரமென்ன, षद = ஆறக்ஷரமென்ன, இதுகள்ளு லே யதியானதேயாகில் सुवदना = ஸுவதனா விருத்தமாக, ज्ञेया = தெறியக்கடவது. ||

||त्री रजौ गलौ भवेदिहेदृशेन लक्षणेन वृत्तनाम ||१०३||

त्रीरजौ इत्यादि - इह = இந்த விருத்தத்திலே, त्रीरजौ = மூணு தரம், 'ர'கண 'ஜ' கணங்களும், गलौ = குரு அக்ஷரமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளும், ईदृशेन = இப்படியிருக்கிற, लक्षणेन = லக்ஷணத்தினாலே, वृत्तनाम = விருத்தமென்கிற பேறானது, भवेत् = உண்டாகும். ||

म्रभ्नैर्यानां त्रयेण त्रिमुनि

यतियुता स्रग्धरा कीर्तितेयम् ||१०४||

प्रकृत्या-म्रभ्नैः इत्यादि || म्र = மகண, ரகணங்களும், भ्नैः = பகண, நகணங்கள்னாலேயும், यानाः = யகணங்களுடைய, त्रयेण = மூன்றுனாலேயும், त्रिमुनियतियुता ति = மூணுதரம், मुनि = ஏழக்ஷரங்களிலே, यति = யதியோடே, युता = கூடினதேயாகில், इयं = இந்த விருத்தமானது, स्रग्धरा = ஸ்ரக்தரா விருத்தமாக, कीर्तिता = சொல்லப்பட்டது. ||

नजा इत्यादि ॥ नजभजजाः = நகணமென்ன, ஜகணமென்ன, பகணமென்ன, ஜகணமென்ன, ஜகணமென்ன, இதுகளும், जरौ= ஜகண, ரகணங்களும், हययतिः हय = ஏழக்ஷரத்திலே, यतिः = யதியானதேயாகில், इय = இந்த விருத்தமானது, भुवि = பூமியிலே, चम्पकावली = சம்பகாவளீ விருத்தமாக, कथिता = சொல்லப் பட்டது. ॥

भ्रौ नरना रनावथ गुरूर्दिगका विरमं हि भद्रकमिति ॥१०५॥

आकृत्यां-भ्रौ इत्यादि ॥ भ्रौ = பகண ரகணங்களும், नरनाः = நகணமென்ன, ரகணமென்ன, நகணமென்ன இதுகளும், अथ = அனந்தரத்திலே, गुरूः = குரு அக்ஷரமும், दिगर्कविरतं दिक् = பத்தாமக்ஷரமென்ன, अर्क = பன்னிரண்டாமக்ஷரமென்ன இதுகளிலே, विरतं = யதியிருந்ததேயாகில், इदं = இந்த விருத்தமானது, प्रभद्रकं = ப்ரபத்ரக விருத்மாகிறது.

द्विमुनि इत्यादि ॥ सगैः = குரு அக்ஷரத்தோடே கூடிக் கொண்டிருக்கிற, अब्धिनैः = நாலு நகணங்களோடே, सजजैः = ஸகணமென்ன, ஜகணமென்ன, ஜகணமென்ன, இதுகளினாலே, द्विमुनि वसुयति, द्वि = இரண்டுதரம், मुनि = ஏழக்ஷரங்களிலே, यति = யதியானதேயாகில், तुरगसमाभिधं = துரக ஸமமென்று பேரையுடைத்தரனதாகிறது. ॥

यदिह नजौ भजौ भ्जभलगा

स्तदश्वललित हरार्कयतिमत् ॥१०६॥

विकृत्यां यदि इत्यादि ॥ इह = இந்த விருத்தத்திலே, नजौ = நகண ஜணங்களும், भजौ = பகண ஜகணங்களும், भजभलाः = பகணமென்ன, ஜகணமென்ன, பகணமென்ன, लः = லகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளும் गुरू = குரு அக்ஷரமும், हरार्कयतिमत् = ஹர - பதினோராமக்ஷரமென்ன, अर्क = பனிரண்டாமக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, यतिमत् = யதியையுடைத்தானதேயாகில், अवललितं

= அச்வலலிதவிருத்தமாக ஆகிறது.

मत्ताक्रीडा मौ त्नौ नौ नलिगिति भवति वसुशरदशयतियुता ॥१०७॥

मत्ताक्रीडमित्यादि ॥ म्तौ = மகண தகணங்களும், त्नौ = தகண நகணங்களும், नौ = நகணத்வயங்களும், न्लौ = நகண லகு அக்ஷரங்களும், ग = குரு அக்ஷரமும், वसुशरदशयतियुतं = வஸு - எட்டக்ஷரமென்ன, शर = அஞ்சக்ஷரமென்ன, दश = பத்தக்ஷரமென்ன, இதுகளிலே, यतियुतं = யதியோடே கூடினதேயாகில், मत्ताक्रीडं மத்தா க்ரீட விருத்தமாக ஆகிறது. ॥१०७॥

भूतमुनीनैः यतिरिहभतना : स्भौ । भनयाश्च यदि भवति तन्वी ॥१०८॥

संकृत्यां-भूत इत्यादि ॥ इह = இந்த விருத்தத்திலே, भतनाः = பகணமென்ன, தகணமென்ன, நகணமென்ன, இதுகளும், भौ = பகணத்வயங்களும், भनयाश्च = பகணமென்ன, நகணமென்ன, யகணமென்ன, இதுகளும், यदि = இருந்ததேயாகில், भूतमुनीनैः भूत = அஞ்சக்ஷரமென்ன, मुनि = ஏழக்ஷரமென்ன, इन = பனிரெண்டக்ஷரமென்ன, இதுகள்னாலே, यतिः = யதியானதேயாகில், तन्वी = தன்வீ விருத்தமாக, भवति = ஆகிறது. ॥भूसत्तायाम्॥

क्रौञ्चपदा भ्मौ स्भौ ननना न्गा

विषुशरवसुमुनिविरतिरिह भवेत् ॥१०९॥

अतिकृत्या-क्रौञ्चपदा इत्यादि ॥ भ्मौ பகண மகணங்களும், न्जौ = நகண ஜகணங்களும், नननन्गाः = நகண சதுஷ்டய குரு அக்ஷரங்களும், इषुशरवसुमुनियतिः = அஞ்சக்ஷரமென்ன, அஞ்சக்ஷமென்ன, ஏழக்ஷரமென்ன, எட்டக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே, यति = யதியானதேயாகில், इति = இந்தப்பிரகாரம், भवेत् ஆகிறது. ॥१०९॥

वस्वीशाश्वच्छेदोपेतं ममतनयुगनर सलगैः भुजङ्गविजृम्भितम् ॥११०॥

वसु इत्यादि ॥ ममतनयुगनरसलै : = *மகணமென்ன, மகணமென்ன, தகணமெனன, நகணங்களுடைய இரண்டென்ன, நகணமென்ன, ரகணமென்ன, ஸகணமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே,* वस्वीशाश्वच्छेतोपेतं *எட்டக்ஷரமென்ன, பதினோரக்ஷரமென்ன, ஏழக்ஷரமென்ன,* = *இதுகளுடைய,* छेद = *யதியோடே கூடினதேயாகில்* भुजग्ङविजृम्भितं = *புஜங்க விஜ்ரும்பித விருத்தமாக ஆகிறது.* ॥११०॥

मो ना : षट् सगगिति यदि नवरसरसशरयतियुतमपवाहाख्यम् ॥१११॥

मः इत्यदि ॥ मः = *மகணமும்,* नाःषट् = *நகணங்களுடைய ஆறும்,* त = *தகணமும்,* ग = *குரு அக்ஷரமும்,* गी = *குரு அக்ஷரமும்,* यदि = *இருந்ததேயாகில்,* नवरसशरयति = *ஒன்பதக்ஷரமென்ன, ஆறக்ஷரமென்ன, அஞ்சக்ஷரமென்ன, பதினோரக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே,* अथवा = *அப்படியில்லாவிட்டால்,* नव = *ஒன்பதக்ஷரமென்ன,* रस = *ஆறக்ஷரமென்ன,* शिव = *பதினோரக்ஷரமென்ன, இதுகளினாலே யதியோடே,* युतं = *கூடிக் கொண்டிருக்கிற,* एतत्= *இந்த விருத்தமானது,* उपवाहाख्यं = *உபவாஹம் என்கிற நாமதேயத்தையுடைத்ததானதாக ஆகிறது.*

यदि ह नयुगलं ततः सप्तरेफा स्तदा चण्डवृष्टिप्रपातो भवेद्दण्डकः ॥११२॥

अथ दण्डकाः इह = *இந்த விருத்தத்திலே,* नयुगलं = *நகணங்களுடைய இரண்டும்,* ततः = *அநந்தரத்திலே,* सप्तरेफाः = *ஏழு ரகணங்களும்,* यदि = *இருந்ததேயாகில்,* तदा = *அப்போது,* चण्डवृष्टिप्रयातः = *சண்டவிருஷ்டி ப்ரயாதமென்கிற நாமதேயத்தையுடைத்தாயிருக்கிற,* दण्डकः = *தண்டகமாக,* भवेत् = *ஆகும்,* भूसत्तयायम् ॥

प्रतिचरणविवद्धरेफाः स्युर्णार्णव व्यालजीमूतलीलाकरोद्दामशङ्खादयः ॥११३॥

प्रति इत्यादि ॥ प्रतिचरणविवृद्धरेकाः प्रतिचरण = *பாதங்கள் தோறும்,* विवृद्ध= *விருத்தி அடையாநிற்கிற,* रेकाः = *ரகணங்களிருந்ததே*

யானால், अर्णार्णवव्याळजीमूतमालाकरोद्दामशङ्खादय : अर्ण = அர்ணதண்டகமென்ன, अर्णव = அர்ணவதண்டகமென்ன, व्याळ = வியாளதண்டகமென்ன, जीमूत = ஜீமூத தண்டகமென்ன, मालाकर = மாலாகர தண்டகமென்ன, उद्दाम = உத்தாம தண்டகமென்ன, शङ्ख = சங்க தண்டகமென்ன, आदयः = இது முதலானதானதாக, स्युः ஆகக்கடவது. असभवि ॥

प्रचितकसमभिधो धीरधीभिःस्मृतो दण्डको नद्वयादुत्तरै : सप्तभिर्यैः ॥११४॥

॥ इति श्री केदार भट्ट विरचिते वृत्तरत्नाकरे तृतीयोध्यायः॥

प्रचित इत्यादि ॥ नद्वयात् = நகண யுக்மத்திலின்னும், उत्तरैः = உத்தரங்களாயிருக்கிற, सप्तभिः = ஏழுகளாயிருக்கிற, यैः = யகணங்களினாலே, प्रचितकमिति = பிரசிதகமென்கிற நாமதேயத்தை யுடைத்தாயிருக்கிற, विभेदः = விசேஷபேதத்தை யுடைத்தாயிருக்கிற, दण्डकः = தண்டகமானது, विद्वाभ्दिः = பண்டிதர்களினாலே, स्मृतः சொல்லப்பட்டது.

इति श्रीमत्केदारेण विरचिते वृत्तरत्नाकरे

समकृतप्रकरणन्नाम तृतीयोध्यायः ॥

॥श्रीरस्तु॥

॥अथ चतुर्थोध्यायः॥

विषमें यदि सौ सलगा दळे भौ युजि भाद् गुरूलावुपचित्रम् ॥१॥

विषमे इत्यादि ॥ विषमे = *விஷமமாயிருக்கிற*, दळे = *சரணத்திலே*, सौ= *ஸகணத்வயங்கள்*, सलगाः स = *ஸகணமென்ன*, ल = *லகு அக்ஷரமென்ன*, गाः = *குரு அக்ஷரமென்ன*, *இதுகளானதுகள்*, यदि = *இருந்ததேயாகில்*, युजि = *ஸமபாதங்களிலே*, भौ = *'ப' கணத்வயங்களும்*, भात् = *பகணத்திநின்னும்*, गुरूकौ = *இரண்டு குரு அக்ஷரங்களானதுகள்*, *இந்த பிரகாரமாக இருந்ததேயாகில்*, उपचित्र = *உபசித்ரமென்கிற விருத்தமாகிறது*. ॥१॥

भत्रयमोजगतं गुरूणी चे ह्युजि च नजौ ज्ययुतौ द्रुतमध्या ॥२॥

भत्रयं इत्यादि ॥ भत्रयं = *பகணத்ரயமானது*, गुरूकौ = *இரண்டு குரு அக்ஷரங்களானதுகள்*, ओजगतं चेत्-ओज = *விஷமபாதத்திலே*, गतं चेत् = *அடைந்திருந்ததேயாகில்*, युजि = *ஸமபாதத்திலே*, नजौ = *நகண ஜகணங்களானதுகள்*, जयकौ = *ஜகண யகணங்களானதுகளிலிருந்ததேயாகில்*, द्रुतमध्या = *த்ருதமத்யா விருத்தமாகிறது*.

सयुगात्सगुरू विषमे चे भ्दाविह वेगवती युजि भाद्गौ ॥३॥

सयुग इत्यादि ॥ विषमे = *விஷம பாதத்திலே*, सयुग = *ஸகணத்வயமானது*, सगुरू = *ஸகணமென்ன*, *குரு அக்ஷரமென்ன*, *இதுகள்*, युजि = *ஸமபாதத்திலே*, स्थात् = *ஆகக்கடவது*, *ஸகணத்திலின்னும்*, भौ = *பகணத்வயங்கள்*, गु = *குரு அக்ஷரமானது*, इति = *இந்த பிரகாரமாகயிருந்ததே யாகில்*, वेगवती = *வேகவதீ விருத்தமாக நின்னது*.

ओजे तपरौ जरौ गुरूश्च न्म्सौ ज्गौग्भद्रविराद् भवेदनोजे ॥४॥

ओजे इत्यादि ॥ ओजे = *விஷமபாதத்திலே*, तः = *தகணமானது*, जरौ = *ஜகண ரகணங்களானதுகள்*, गुरू = *குரு அக்ஷரமானது*, यदि = *இருந்ததேயாகில்*, अनौजे = *ஸமபாதத்திலே*, म्सौ = *மகண*

ஸகணங்கள், जौ = ஜகண குரு அக்ஷரங்களானதுகள், ग् = குரு அக்ஷரமானது இந்தப் பிரகாரமிருந்ததேயாகில், भद्रविराद् = பத்ரவிராட் விருத்தமானதாக, भवेत् = ஆகிறது.

असमे सजौ सगुरूयुक्तौ केतुमती समे भरनगाद् गः ॥५॥

असमे इत्यादि ॥ असमे = விஷமபாதத்திலே, सजौ = ஸகண ஜகணங்களானதுகள், सगुरूयुक्तौ = ஸகணமென்ன, गुरू = குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளுடனே, युक्तौ = கூடியிருந்ததேயாகில், समे = ஸமபாதத்திலே, भरनगाः भ = பகணமென்ன, र = ரகணமென்ன, न = நகணமென்ன, ग இதுகளானதுகள், ल = லகு அக்ஷரமானது, न = நகணமென்ன, ग = குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளானதுகள், गाः = குரு அக்ஷரமானது, इति = இந்தப் பிரகார மிருந்ததேயாகில், केतुमती = கேது மதீ விருத்தமாக ஆகிறது. ॥

विषमे इत्यादि ॥ विषमे விஷமபாதத்திலே,ससजाः = ஸகணமென்ன, ஸகணமென்ன, ஜகணமென்ன, இதுகளானதுகள், गुरू = குரு அக்ஷரமானது, समे = ஸமபாதத்திலே, सभराः = ஸகணமென்ன, பகணமென்ன, ரகணமென்ன, இதுகளானதுகள், लः = லகு அக்ஷரமானது, अथ = அநந்தரத்திலே गुरू = குரு அக்ஷரமானது, இந்த பிரகாரமாக இருந்ததேயாகில்=, वियोगिनी = வியோகினீ விருத்தமாகிறது.

आख्यानकी तौ जगुरू ग ओजे जतावनोजे जगुरू गुरूध्येत् ॥६॥

आख्या इत्यादि ॥ ओजे = விஷமபாதத்திலே, तौ = தகணத்வயங்கள், जगुरू = ஜகண குரு அக்ஷரங்களானதுகள், गी = குரு அக்ஷரமானது, अनोजे = ஸமபாதத்திலே, जतौ = ஜகண தகணங்களானதுகள், जगुरू = ஜகண குரு அக்ஷரங்களானதுகள், गुरू = குரு அக்ஷரமானது, चेत् = இந்தப் பிரகாரமாகயிருந்ததேயாகில், आख्यानिका = ஆக்யாநிகா விருத்தமாகிறது. ॥६॥

जतौ जगौ गो विषमे समे चे त्तौ ज्गौ ग एषा विपरीतपूर्वा ॥७॥

जतौ इत्यादि ॥ विषमे = விஷமபாதத்திலே जतौ = ஜகண, தகணங்களானதுகள், जगौ = ஜகண குரு அக்ஷரங்களானதுகள், गः = குரு அக்ஷரமானது, समे = ஸமபாதத்திலே, तौ = தகண த்வயங்கள், जगौ = ஜகண குரு அக்ஷரங்கள், गः = குரு அக்ஷரமானது இந்தப் பிரகாரமாக இருந்ததேயாகில், विपरीतपूर्वा = விபரீத சப்தத்தையே பிரதமத்திலேயுடைத்தாயிருக்கிற, एषा = இப்படி பிரஸித்தமாயிருக்கிற விபரீதாக்யானிகா விருத்தமாகிறது.

सयुगात्सलघू विषमे गुरू युजि नभौ भरकौ हरिणप्लुता ॥८॥

सयुगात् इत्यादि ॥ विषमे = விஷமபாதத்திலே, सयुगात् = ஸகண யுக்மத்தில் நின்னும், सलघु = ஸகணமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன, இதுகளானதுகள், गुरूः = குரு அக்ஷரமானது, युजि = ஸமபாதத்திலே, नभौ = நகண பகணங்களானதுகள், भरौ = பகண ரகணங்களானதுகள், இந்தப் பிரகாரமாக இருந்ததுகளேயாகில், हरिणप्लुता = ஹரிணப்லுதா விருத்தமாகிறது.

ननरला गुरू : समे अयुजि न्जमपरवक्त्रमिदं ततो जरौ ॥९॥

अयुजि इत्यादि ॥ अयुजि = விஷமபாதத்திலே, ननरलाः = நகணமென்ன, நகணமென்ன, ரகணமென்ன, லகு அக்ஷரமென்ன இதுகளானதுகள், गुरूः = குரு அக்ஷரமானது, समे = ஸமபாதத்திலே, नजौ = நகண ஜகணங்களானதுகள், जरौ = ஜகண ரகணங்களானதுகள் இந்த பிரகாரமாக இருந்ததேயாகில், तदिदं = அந்த விருத்தமானது, अपरवक्त्रं = அபரவக்த்ர விருத்தமாகிறது.

अयुजि नयुगरेफतो यकारो युजि च नजौ जरगाश्च पुष्पिताग्रा ॥१०॥

अयुजि इत्यादि ॥ अयुजि = விஷமபாதத்திலே, नयुगरेफतः = நகணங்களுடைய, யுக்மமென்ன, ரகணமென்ன இதிலின்னும், यकारः = யகணமானது, युजि च = ஸமபாதத்திலே, नजौ = நகண ஜகணங்களானதுகள், जरगाश्च ஜகணமென்ன, ரகணமென்ன, குரு

அக்ஷரமென்ன, இதுகளானதுகளிருந்ததேயாகில், पुष्पिताग्रा = புஷ்பிதாக்ரா விருத்தமாக ஆகிறது.||१०||

वदन्त्यपरवक्त्राख्यं वैतानीयं विपश्चितः ।

पुष्पिताग्राभिधं केचिदौपच्छन्दसिकं तथा ||११||

वदन्ति इत्यादि || विपश्चितः = வித்வாம்ஸர்களானவர்கள், अपरवक्त्राख्यं = அபரவக்த்ரமென்கிற நாமதேயத்தையுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தத்தை, वैताळीयं = வைதாளீயவிருத்தமானதாக, वदन्ति = சொல்லுகிறார்கள், वदव्यक्तायां वाचि ||

केचित् = சிலபேர்கள், तथा = அப்படியே, पुष्पिताग्राभिध = புஷ்பிதாக்ரமென்கிற நாமதேயத்தையுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தத்தை, औपंच्छन्दसिकं = ஔபச்சந்தஸிக விருத்தமானதாக, वदन्ति = சொல்லுகிறார்கள். ||

स्यादयुग्मके रजौ रयौ समे चे ज्जरौ जरौ गुरूर्यवात्परा मतीयम् ||१२||

इति श्री केदारभट्ट विरचिते वृत्तरम्नाकरे चतुर्थोध्यायः||

स्यादित्यादि || अयुग्मके = விஷமபாதத்திலே, यदा = எப்பொழுது रजौ = ரகண ஜகணங்களானதுகள், ரகண ஜகணங்களானதுகள், समे = ஸமபாதத்திலே जरौ = ஜகண ரகணங்களானதுகள், जरौ = ஜகண ரகணங்களானதுகள், गुरूः குரு அக்ஷரமானது, இந்த பிரகாரமாக இருந்ததேயாகில், इयं = இந்த விருத்தமானது, परावती = பராவதீ விருத்தமாக, स्यात् = ஆகக்கடவது. असभवि ||

परामतीयं= என்று பேதம் உள்ளது

इति श्री मत्केदारेण विरचिते वृत्तरत्नाकरे

अर्धसमवृत्त प्रकरणं नाम चतुर्थोध्यायः||

श्रीरस्तु - शुभमस्तु

पंचमोऽध्याय :

मुखपादोऽष्टभिर्वर्णैः परे स्युर्मकरालयैः क्रमाद् वृद्धैः।

सततं यस्य विचित्रैः पादैः सम्पन्नसौन्दर्य

तदुदितममलमतिभिः पदचतुरूर्ध्वाभिधं वृत्तम् ॥१॥

मुखपादः इत्यादि ॥ मुखपादः = *ப்ரதமசரணமானது,* अष्टभिः = *எட்டுகளாயிருக்கிற* वर्णैः = *அக்ஷரங்களினாலே,* युक्तः = *யுக்தமானதாக,* भवति = *ஆகிறது.*

परे *ஒழிந்த மூன்றுபாதங்கள்,* अस्मात् = *இந்த பிரதமசரணத்தில் நின்னும்,* मकरालयैः = *நாலு அக்ஷரங்களினாலே,* वृद्धाः = *அபி விருத்தங்களாகிறதுகள்,* यस्य = *யாதொரு விருத்தத்தினுடைய,* विचित्रैः = *நாநாபிரகாரங்களாயிருக்கிற,* पादैः = *சரணங்களினாலே,* सततं = *அநவரதத்திலேயும்,* सपन्नसौन्दर्य = *உத்பன்னமாயிருக்கிற மனோஹரமானது,* भवति = *ஆகிறது.*

अमलमतिभिः = *நிர்மலமாயிருக்கிற புத்தியையுடைத்தாயிருக்கிற பூர்வாசார்யார்களினாலே* तत् = *அப்படிப்பிரசித்தமாயிருக்கிற,* वृत्तं = *விருத்தமானது,* पादचतुरूर्द्वाभिधं = *பாதசதுரூர்த்வமென்கிற நாமதேயத்தையுடைத்தாயிருக்கிறதாக,* भवति = *ஆகிறது.* ॥१॥

प्रथममुदितवृत्ते विरचितविषमचरणभाजि ॥

गुरूकयुगलनिधन इह सहित आद्य

लघुविरचितपदवितितियतिरिति भवति पीडः ॥२॥

प्रथमं इत्यादि ॥ प्रथमं = *பூர்வத்திலே,* उदितवृत्ते = *சொல்லப்பட்டிருக்கிற விருத்தமானது,* विरचितविषमचरणभाजि = *செய்யப்பட்டிருக்கிற விஷமமாயிருக்கிற சரணங்களை அடைந்திருக்கிற,* सकललधुनि = *ஸமஸ்தமாயிருக்கிற லகு அக்ஷரத்தையுடைத்தானதாக,* गुरूयुगल निधने = *குரு அக்ஷரங்களுடைய யுக்மத்தையே அந்தயத்திலே*

யுடைத்தாயிருக்கிற போது, विधृतरूचितरपदविततियतिः = தரிக்கப்பட்டிருக்கிற மனோகரமாயிருக்கிற சரணங்களுடைய ஸமூஹமென்ன, யதியென்ன, இதுகளையுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தமானது, इति = இந்த பிரகாரமாக, आङ = "ஆங்" உப ஸர்க்க பூர்வமாயிருக்கிற, पीडः = ஆபீடா விருத்தமானதாக, भवति = ஆகிறது. भूसत्तायाम् ॥

प्रथम इत्यादि ॥ प्रथमं = பூர்வத்திலே, उदितवृत्ते = சொல்லப்பட்டிருக்கிற விருத்தமானது, विरचितविषमभजि = பண்ணப்பட்டிருக்கிற விஷமமாயிருக்கிற பாதத்தை அடையாநிர்கிற, इह = இந்த த்ருதீய பாதத்திலே, लघुगुरूकयुगलनिधने लघु லகு அக்ஷரமென்ன, गुरूक = குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளுடைய, युगल = யுக்மத்தையே, निधने = அந்த்யத்திலே யுடைத்தாயிருக்கிற, पद = சரணங்களுடைய, वितति = ஸமூஹமென்ன, यतिः = யதியென்ன, இதுகளை யுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தமானது, इति = இந்தப் பிரகாரமாக, कलित अङ = யுக்தமாயிருக்கிற உபஸர்க்கக் பூர்வமாயிருக்கிற, युक्तः = ஆயுக்த விருத்தமானதாக, भवति = ஆகிறது. भूसत्तायाम् ।

प्रथममितरचरणसमुत्थं श्रयति स यदि लक्ष्म ।

इतरदितरगदिमपि यदि च तुर्यं चरणयुगलकमविकृतमपरमिति कलिका सा ॥३॥

प्रथमं इत्यादि ॥ प्रथमं = பூர்வார்த்தமானது, इतरचरणसमुत्थं इतर = இதரார்த்தமாயிருக்கிற, चरण = பாதங்களுடைய, सपुत्थ = உத்பன்னமாயிருக்கிற, लक्ष्म லக்ஷணத்தை, श्रयति = ஆச்ரயஞ்செய்யா நின்னதோ, श्रीङ् सेवायाम्

इतरत् = உத்தரார்த்தமானது, इतरजनितमपि = பிரதமார்த்தத்திலே, உத்பன்னமாயிருக்கிற, लक्ष्म = லக்ஷணத்தை, श्रयति यदि = ஆச்ரயம் செய்கிறதேயாகில், अपरं = ஒழிந்திருக்கிற, तुर्य = த்ருதீய சதுர்த்தபாதமானது, चरणयुगल = சரண பாதங்களுடைய யுக்மத்தை யுடைத்தாயிருக்கிற, अविकृतं = விகார ரஹிதமானதாக,

इति = இன்ன பிரகாரமிருந்ததேயாகில், जगति = லோகத்தில், कलिकाख्या = கலிகா என்கிற நாமதேயத்தை யுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தமானது, भवति = ஆகிறது.

द्विगुरूयुतसकलचरणान्ता मुखचरणगतमनुभवति च तृतीयः ।

अपरमिह हि लक्ष्म प्रकृतमखिलमपि यदिदमनुभवति लवली सा ॥४॥

व्दिगुरू इत्यादि ॥ तुतीयः = மூன்றாம் சரணமானது, मुखचरणगतं-मुख = பிரதமமாயிருக்கிற, चरण = பாதத்தை, गतं = அடைந்திருக்கிற, लक्ष्म = லக்ஷணமானது, अनुभवति = ஆச்ரயமாகயிறா நின்னதோ, भूसत्तायाम् ।

प्रकृतं = ப்ரகிருதமாயிருப்பதாய், आपरं = அந்நியமாயிருப்ப தாயிருக்கிற, अखिलं = ஒழிந்த மூன்னு பாதமானது, विकृत = விகார சூன்யரஹிதமாக, यदि = இருந்ததேயாகில், द्विगुरूयुगसकल चरणन्ता-द्वि = இரண்டாயிருக்கிற, गुरू = குரு அக்ஷரத்தினாலே, युत = யுக்தமாயிருக்கிற, सकल = ஸமஸ்தமாயிருக்கிற, चरण = பாதங்களுடைய, अन्त = அவஸானத்திலே, யுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தமானது, लवलीति = லவலீதி விருத்தமென்னு, भवति = ஆகிறது. ॥भूसत्तायाम्॥

प्रथममधिवसति यदि तुर्यं चरमचरणपदमवसितगुरूयुग्मम् ।

निखिलमपरमुपरिगतमिति ललितपदयुक्ता, तदिदममृतधारा ॥५॥

प्रथममिति ॥ तुर्यं = நாலாவதாயிருக்கிற, चरमचरणपाद चरम = அந்த்யத்திலேயிரா நிற்கிற, चरण = பாதங்களுடைய, पदं பாதமானது, प्रथमं = பரதம பாத சரணலக்ஷணத்தை, अधिवसति यदि = ஆச்ரயமாகயிருந்ததேயாகில், वसनिवासे।अपर = அன்யமாயிருக்கிற, त्रितयं = மூன்று சரணமானது, उपरि-तनसमं = பூர்வ விருத்தத்திற்கு ஸமமானதாக, भवति = ஆகிறது, भूसत्तायां, इति = இப்படியென்னு, अवसितगुरूयुग्मा = அவஸானத்திலே யிறாநிர்கிற

குரு அக்ஷரங்களுடைய யுகல - யுக்மத்தையுடைத்தாயிருக்கிற, ललितपदा = மனோ கரமாயிருக்கிறபாதத்தையுடைத்தாயிருக்கிற விருத்தமானது, अमृतधारा = அமிருததாரா விருத்தமாகிறது. इति पदचतुरूर्ध्वप्रकरणम्॥

सजसादिमे सलघुको च नसजगुरूकैरथोद्गता ।

त्र्यङ्घ्रिगतभनजला गयुताः सजसा जगौ चरणमेकतः पठेत् ॥६॥

अथोग्दाता लक्षणम् । सजौ इत्यादि ॥ अदिमे = ப்ரதமபாதத்திலே, सजौ = ஸகண ஜகணங்கள், सलघुकौ च = ஸகணமென்ன, லகு அக்ஷர மென்ன, இதுகளானதுகள், भवतः = ஆகா நின்றதுகள், अथ = அநந்தரமாயிருக்கிற த்விதீய பாதத்திலே, नसजगुरूकेषु = நகணமென்ன, ஸகணமென்ன, ஜகணமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளையுடைத்தாயிருக்கிற, त्र्यङ्घ्रिगतभनजलाः त्र्यङ्घ्रिगत = மூன்று பாதத்திலே அடைந்திருக்கிற, भ = பகணமென்ன, நகணமென்ன, ஜகணமென்ன, ला லகு அக்ஷரமென்ன இதுகளானதுகள், गयुताः = குரு அக்ஷரத்துடனே யுக்தங்களாக, भवतः = ஆகிறதுகள்.

चरमे = நாலாம் பாதத்திலே, सजसाः = ஸகணமென்ன, ஜகணமென்ன, ஸகணமென்ன, இதுகளானதுகள், जगौ = ஜகண, குரு அக்ஷரங்கள், भवतः = ஆகாநின்றதுகள்.

चरणत्रयं व्रजति लक्ष्म यदि सकलमुद्गतागतम्

नौ भगौ भवति सौरभकं चरणे यदीह भवतस्तृतीयके ॥७॥

चरणत्रयं इत्यादि ॥ चरणत्रयं = பாதங்களுடைய மூன்றானது, उदगतागतं = உத்கதா விருத்தத்தை அடைந்திருப்பதாய், सकलं = ஸமஸ்தமாயிருக்கிற, लक्ष्म = லக்ஷணத்தை, भजति यदि இரா நின்னதேயாகில், एकतः = ஒருதரம், पठेत् = படனம் செய்ததேயாகில், सा அந்த விருத்தமானது, उदगता = உத்கதா

விருத்தமாகாநின்றது.

चरणत्रयं = பாதங்களுடைய மூன்றானது, उद्गता = உத்கதா விருத்தத்தை, गतं = அடைந்திருக்கிற, सकलं = ஸமஸ்தமானது, लक्ष्म = லக்ஷணத்தை, भजति यदि = யிறா நின்னதேயாகில், भजि सेवायाम् तृतीयके = மூன்று வதாயிருக்கிற, चरणे பாதத்திலே, नौ = ரகண நகணங்களானதுகள், भगौ = பகண குரு அக்ஷரங்களானதுகள், भवतः = ஆகிறதுகள், इह = இந்த சந்தஸ் சாஸ்த்திரத்திலே, सौरतक = ஸௌரதக விருத்தமாக, भवति ஆகிறது

नयुग सकारयुगलं च भवति चरणे तृतीयके ।

तदुदितमुरूकतिभिर्ललितं यदि शेषमस्य खलु पूर्वतुल्यकम् ॥८॥

नयुगं इत्यादि ॥ तृतीयकं மூன்றாவதாயிருக்கிற, चरणं = பாதமானது, नयुगं = நகணங்களுடைய யுக்மமானது, सकारयुगळञ्च = ஸகாரங்களுடைய யுக்மத்தை, भजति = அடையாநின்னது, भजिसेवायाम। तस्य = அந்த விருத்தத்தினுடைய, शेषं = ஒழிந்த லக்ஷணமானது, पूर्वतुर्यं = உத்கதா விருத்தத்திற்கு ஸமானமானதாக, यदि = யிருந்ததேயாகில், उरूमतिभिः = பெரியதாயிருக்கிற புத்தியையுடைத்தாயிருக்கிற பூர்வாசார்யாள்னாலே, तत् = அந்த விருத்தமானது, ललितं லலித விருத்தமாக, उदिता = சொல்லப்பட்டது. ॥इत्युद्गता प्रकरणम्॥

म्सौ ज्भौ गौ प्रथमाङ्घ्रिरेकतः पृथगन्य त्रितयं सनजरगास्ततो नलौ सः ।

त्रिनपरिकलितजयौ प्रचुपितमिदमुदितमुपस्थितपूर्वम् ॥९॥

अथोपस्तिप्रचुपितप्रकरणम् ॥ म्सौ = மகண ஸகணங்களானதுகள், ज्भौ ஜகண பகணங்களானதுகள், गौ = குரு த்வயங்கள், प्रथमाङ्घ्रि = பிரதம சரணமாக, भवति = ஆகிறது. एकतः = ப்ரதமபாதத்தில் நின்னும், अन्यत् ஒழிந்திருக்கிற, त्रितयं = மூன்று சரணமானது, पृथक् = பின்ன, பின்னமாக, भवति = ஆகிறது, अथ =

அநந்தரமாயிருக்கிற த்வதீய பாதமானது, सनजरगाः = ஸகணமென்ன, நகணமென்ன, ஜகணமென்ன, ரகணமென்ன குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளானதுகள், भवतः = இராநின்றதுகள், अथ = அநந்தரமாயிருக்கிற த்ருதீய பாதத்திலே, ननौ = நகண த்வயங்கள், सः = ஸகணமானது, भवति = இராநின்றது, अथ = அநந்தரமாயிருக்கிற நாலாம்பாதத்திலே, ननपरिगणितजयौ = நகணமென்ன, நகணமென்ன, இதுகளினாலே யுக்தமாயிருக்கிற ஜகணமென்ன யகணமென்ன, இதுகளானதுகள், यदि = இந்த பிரகாரமிருந்ததேயாகில், उपस्तितपूर्वं = உபஸ்திதசப்தத்தையே ப்ரதமத்திலேயுடைத்தாயிருக்கிற, इदं = இந்த விருத்தமானது, प्रचुपितं = உபஸ்தித பிரசுபிதவிருத்தமாகிறது.

नौ पादे थ तृतीयके सनौ नसयुक्तौ प्रथमाङ्घ्रिकृतयतिस्तु वर्धमानम् ।

त्रितयमपरमपि पर्वसदृशमिह भवति प्रतयमपरमपि गदितं लघु वृत्तम् ॥१०॥

ufs तृतीयके = மூன்றாவதாயிருக்கிற, पादे = சரணத்திலே, नौ = நகண த்வயங்கள், अथ = அநந்தரத்திலே, नसौ = ஸகண நகணங்களானதுகள், नसयुक्तौ = நகணமென்ன, ஸகணமென்ன இதுகளுடனே, युक्तौ = யுக்தங்களாகிறதுகள், प्रथमाङ्घ्रिकृतयतिप्रवर्द्धमानं = ப்ரதமமாயிருக்கிற சரணத்திலே செய்யப்பட்டிருக்கிற யதியினாலே விருத்தியடையா நின்னிருப்பதாய், अपरा = அந்யமாயிருக்கிற, त्रितयं = மூன்று சரணமானது, पूर्वसदृशं = உபஸ்திதபிரசுபித விருத்தத்திற்கு ஸமானமாக, भवेत् = ஆகிறது. ॥भूसत्तायाम्॥

इह = இந்த சந்தஸ்சாஸ்த்திரத்திலே, तत् = அப்படிப் பிரசித்தமாயிருக்கிற விருத்தமானது, प्रततमिति = ப்ரததவிருத் மென்று, खलु = நிச்சயமாக, गदितं = சொல்லப்பட்டது.

अस्मिन्नेव तृतीयके यदा तजराः स्युः प्रथमे च विरतिरार्षभं ब्रुवन्ति ।

तच्छुद्धविराट पुरःस्थितं त्रितयमपरमपि यदि पूर्वसमं स्यात् ॥१२॥

अस्मिन् इत्यादि ॥ अस्मिन्नेव = இப்படிப்பிரசித்தமாயிருக்கிற, तृतीयके = மூன்றாவதாயிருக்கிற, पादे சரணத்திலே, तजराः = தகணமென்ன, ஜகணமென்ன, ரகணமென்ன இதுகளானதுகள், स्युः = ஆகக்கடவது, असभुवि, प्रथमे = ப்ரதம சரணத்திலே, विरतिः = யதியானது, भवति = இருக்கிறது. त्रितयमपि = மூன்று சரணமானதும், पूर्वसमं = உபஸ்தித ப்ரசுபித விருத்தத்திற்கு ஸமானமாக, स्याद्यदि = இருந்ததேயாகில், असभुवि, तत् = அந்த விருத்தத்தை, शुध्दविराद् पुरःस्थित = சுத்த விராட் என்கிற சப்தத்தையே பூர்வத்திலே யுடைத்தாயிருக்கிற, आर्षभं = சுத்த விராடார்ஷப விருத்தமாக, ब्रुवन्ति = சொல்லுகிறார்கள். ब्रूञ् व्यक्तायां वाचि ॥

॥इत्युपस्तितप्रचुपितप्रकरणम्॥ विषमाक्षरपादं वा पादैरसमं दशधर्मवत् ।

यच्छन्दो नोक्तमत्र गाथेति तत्सूरिभिः प्रोक्तम् ॥१२॥

इति श्रीकेदारभट्टविरचिते वृत्तरत्नाकरे पञ्चमोध्यायः ॥

अथ गाथलक्षणम् ॥ विषम इत्यादि ॥ विषमाक्षरपाद = விஷமமாயிருக்கிற வர்ணமென்ன சரணமென்ன இதுகளையுடைத்தாயிருப்பதாய், धर्मवत् = தர்மசாஸ்த்திரமானது போல், पादैः = சரணங்களினாலே, असमञ्जसं = அஸமீசீனமாயிருப்பதாய், यत् = யாதொன்னாயிருக்கிற, छन्दः = சந்தஸ்ஸானது, अत्र = இந்த சந்தஸ்சாஸ்திரத்திலே, नोक्तं = சொல்லப்படவில்லையோ, तत्= அந்த விருத்தமானது, गाथेति = காதாவிருத்தமென்று, सूरिभिः = பூர்வாசார்யர்களினாலே, प्रोक्त = சொல்லப்பட்டது.

महाभारते गाथा दृश्यते : युधिष्टिरः इत्यादि ॥ युधिष्टिरः = தர்மராஜனானவன், धर्ममयः = தர்ம ஸ்வரூபமாயிருக்கிற, महाद्रुमः = அதிகமாயிருக்கிற விருக்ஷமாகாநின்னான், अर्जुनः = அர்ஜுனனானவன், स्कन्धः = ஸ்கந்தமாகாநின்னான், भीमसेनः = பீமஸேனானவன், अस्य = இந்த விருக்ஷத்திற்கு, शाखा = கிளை யாகா நின்றான், माद्रीसूतौ = நகுல ஸஹதேவர்களானவர்கள், पुष्पसमृध्दिः = புஷ்பங்களுடைய

ஸமிருத்தியாக நின்றது. ब्रह्म च = பிரம்மனானவன் - கிருஷ்ணானவன், ब्राह्मणाश्च = ப்ராம்மணர்களானவர்கள், मूलं = வேரா க நின்றது.

षट्पदि गाथाश्च ॥दश इत्यादि॥

धृतराष्ट्रः = த்ருத ராஷ்டிர ராஜனானவன், मे = என்னின்னும், निबोध = தெரியக்கடவது, बुधज्ञाने। दश = பத்து பிரகாரங்களாயிருக்கிற, धर्मान् = தர்மங்களை, न जानन्ति = தெரியாநின்னார்களில்லை, ज्ञाअवबोधनोमत्तः = மவிசிஷ்டனானவன், श्रान्तः = சிரமயுக்தனானவன், बुभुक्षितः = க்ஷுதாதுரனானவன், त्वरमाणश्च = த்வரா சீலனானவன், भीरूश्च = பயசீலனானவன், लुब्धः = லோபகஷாயனானவன், कामीच = விஷயா ஸக்தனானவன், ते = அப்படி பிரஸித்தங்களாயிருக்கிற, दश = பத்து பிரகாரங்களாக, भवन्ति = ஆகிறதுகள்.

इति श्रीमत्केदारेण विरचिते वृत्तरत्नाकरे

विषमवृत्तप्रकरणं नाम पञ्चमोध्यायः॥

श्रीरस्तु - शुभमस्तु

षष्ठोऽध्याय :

प्रस्तारो नष्टमुद्दिष्टमेकद्व्याधिलगक्रिया ।

सङ्ख्यानमध्वयोगश्च षडेते प्रत्ययाः स्मृताः ॥१॥

पादे सर्वगुरावाघाल्लघुं न्यस्य गुरोरधः।

यथोपरि तथा शेषं भूयः कुर्यादमुं विधिम् ॥२॥

पादे इत्यादि ॥ पादे = சரணமானது, सर्वगुरूसती = ஸர்வகுரு அக்ஷரமாக யிருந்துள்ளவில், आद्यात्= ப்ரமமாயிருக்கிற, गुरोः = குரு அக்ஷரத்தில் நின்னும், अथ = கீழே गुरु = குரு அக்ஷரத்தை, न्यस्य வைத்து, शेषं = ஒழிந்த லக்ஷணத்தை, उपरि = மேலே, यथा = எப்படி, तथा = அப்படியே, कुर्यात् = செய்யக்கடவது.

ऊने दद्यात् गुरूनेव यावत्सर्वलघुर्भवेत् ।

प्रस्तारोयं समाख्यातः छन्दोविचितिवेदिभिः ॥३॥

ऊने = *ஊநஸ்தானத்திலே* गुरूनेव = *குரு அக்ஷரத்தையே,* दद्यात् = *கொடுக்கக்கடவது,* यावत् = *எவ்வளவு பர்யந்தம்,* सर्वलघुः = *ஸர்வலகுவானது,* भवेत् = *ஆகாநின்றதோ,* भूसत्तायाम् । तावत् = *அவ்வளவு பர்யந்தம்,* अमु = *இப்படிப் பரஸித்தமாயிருக்கிற,* विधिं = *விதியை,* कुर्यात् = *செய்யக்கடவது,* डुकृञ् करणे । अयं = *இதானது* प्रस्तारः = *ப்ரஸ்தாரமாக,* छन्दोविचिति वेदिभिः = *சந்தஸ் சாஸ்த்ரக்ஞர்களாயிருக்கிற பூர்வாசார்யர்களினாலே,* समाख्यातः = *சொல்லப்படா நின்னது.* ॥३॥

नष्टस्य यो भवेदङ्कःतस्यार्धेर्धे समे च लः ।

विषमे चैकमाधाय स्यादर्द्धेऽर्द्धे गुरूर्भवेत् ॥४॥

नष्टस्य इत्यादि ॥ नष्टस्य = *அக்ஞாத குரு லகு லகுக விருத்தத்தினுடைய,* यः = *யாதொன்றாயிருக்கிற,* अकङ = *ஸங்க்யமானது,* भवेत् = *ஆகிறதோ,* भूसत्तायाम् तस्य = *அந்த ஸங்க்யையினுடைய,* अर्द्धेऽर्द्धे = *அர்த்தார்த்தமானது,* समेसति = *யுக்மமாகயிருந்துள்ளவில்,* लघु = *லகு அக்ஷரமாக,* भवेत् = *ஆகிறது,* विषमे = *விஷமமாயிருக்கிற,* एकं = *ஒண்ணை,* आदाय = *ஸ்வீகரித்து,* तदर्द्धेऽर्द्धे = *அந்த ஸங்க்கை அர்த்தமாயிருந்தளவில்,* गुरूः = *குரு அக்ஷரமாக,* भवेत = *ஆகிறது.* भूरत्तायाम। ॥

उदिदष्टं द्विगुणानाद्यादुपर्याङ्कान्समालिखेत् ।

लघुस्था ये च तत्राङ्कास्तैः सैकेमिश्रितैर्भवेत् ॥७॥

उदिदष्टं इत्यादि ॥ आद्यात् = *பிரதமகுரு லகு அக்ஷரத்தில் நின்னும்,* उपर्यङ्कान् = *மேலேயிருக்கிற ஸங்க்யைகளை,* द्विगुणान् = *த்விகுணமானதுகளாக,* समालिखेत् = *எழுதக்கடவது* = *அந்தஸ்தானத்திலேயே யாதொன்னுகளாயிருக்கிற,* अङ्काः =

ஸங்க்யைகளானதுகள், लघुस्थाः = லகுஸ்தானத்திலே யிறாநிர்கிற துகளாக, भवन्ति = ஆகிறதுகள், मिश्रैः (मिश्रितैः) = மிச்ரங்களாயிருப்பதுகளாய், सैकैः ஏக ஸங்க்யையுடனே கூடியிருப்பதுகளாயிருக்கிற, तैः = அந்த ஸங்க்யைகளினாலே யுக்தமானதேயாகில், तत् = அதானது, उदिदष्टं = உத்திஷ்டமாக, भवेत् = ஆகிறது. भूसत्तायाम् ॥

वर्णान् वृत्तभवान् सैकानौत्तराधर्यतः स्थितान् ।

एकादिकमतः चैतानुपर्युपरि निक्षिपेत् ॥६॥

वर्णान् इत्यादि ॥ वृत्तभवान् = விருத்தத்திலே உத்பன்னங்களாயிருக்கிற, सैकान् = ஏக ஸங்க்யையுடனே கூடியிருப்பதுகளாய், औत्तराधर्यतः = மேல் கீழே, स्थितान् = இராநிற்பதுகளாய், एतान् = இப்படி பிரசித்தங்களாயிருக்கிற, वर्णान् = அக்ஷரங்களை, एकादिकमशः = ஒன்னு முதலாயிருக்கிற பிரபாடியி நின்னும், उपर्युपरि = மேல்மேலே, निक्षिपेत् = ஸ்தாபிக்கக்கடவது. क्षिपप्रेरणे ।

उपान्त्यो निवर्तेत त्यजन्नेकैकमूर्ध्वतः ।

उपर्याद्याद् गुरोरेकमेकद्व्यादिलगकिया ॥७॥

उपरन्त्यतः = அந்த்யஸமீபத்தி நின்றும், निवृत्तेत = விடக்கடவது, वृतूवर्तने । उपरि = மேலே, आद्यात् = பிரதமமாயிருக்கிற, गुरोः = குரு அக்ஷரத்தில் நின்றும், ऊर्घ्वतः = உபரிபாகத்தில் நின்னும், एकैकं = ஒவ்வொன்னை, त्यजेत् = விடக்கடவது. त्यजहरनौ एवं = இந்தப் பிரகாரமாகச் செய்ததேயாகில், एकव्दयादिलगकिया = ஒன்றொன்ன, இரண்டொன்ன இது முதலானதுகள், லகு அக்ஷரமென்ன, குரு அக்ஷரமென்ன, இதுகளுடைய கிரியையாக, भवेत् = ஆகிறது.

लगकियाङ्कसन्दोहे भवेत्संख्या विमिश्रिते ।

उदिदष्टाङ्कसमाहारः सैको वा जनयेदिमाम् ॥८॥

लगकियाक्ङसन्दोहे इत्यादि । लगकियाक्ङसन्दोहे = லகு அக்ஷரமென்ன,

குரு அக்ஷரமென்ன இதுகளுடைய ஸங்க்யைகளுடைய ஸமூஹமானது, विमिश्रिते सति = மிச்ரமாக இருந்ததேயாகில், संख्या = ஸங்க்யையானது, भवेत् = ஆகிறது, भूसत्तायाम् । उदिदष्टाङ्क समाहारः = உத்திஷ்டத்தினுடைய சங்க்யைகளுடைய ஸமூஹமானது, सैकः = ஒன்று ஸங்க்யையுடன் கூடினதாக, इमाः = இந்த விருத்தத்தை, जनयेत् = உத்பந்தமாகிறது. नीड् प्रादुर्भावे ॥

सख्यैव द्विगुणैकोना सद्भिरध्वा प्रकीर्त्तिः ।

वृत्तस्याग्ङुलिकी व्याप्तिरधः कुर्यात्तदाग्ङुलिम् ॥९॥

संख्या इत्यादि । सख्यैव = ஸங்க்யையானதே (யே), द्विगुणा = இரண்டு களினாலே குணிக்கப்பட்டதாக, एकोन = ஒன்று ஸங்க்யையினாலே கழிக்கப்பட்டதாக ஆனதேயாகில், अध्वा = ப்ரத்யயமாக, सद्भिः = ஸத்புருஷர்களினாலே, प्रकीर्तितः = சொல்லப்பட்டது, वृत्तस्य = விருத்தத்தினுடைய, अग्ङुलिकीव्याप्तिः = அங்குலியை வ்யாபிக்கப்பட்டிருக்கிற பூமியானது, अधः = கீழே, कुर्यात् = செய்யக்கடவது, डु कृञ् करणे तथा = அப்படியே, अङ्गुलं = அங்குலம் என்கிற अध्वा = ப்ரத்யயமாக, भवेत् = ஆகிறது.

प्रस्तार इत्यादि ॥ प्रस्तारः = பிரஸ்தாரமானது, नष्टं = நஷ்டமானது, एकद्वयादिलगकिया = ஏக த்வாதிகுல கிரியையானது, सख्यान = ஸங்க்யானமானது, अध्वयोगम् = அத்வயோகமானது, गते = இப்படி பிரஸித்தங்களாயிருக்கிற, षट् = ஆறுகளானதுகள், प्रत्ययाः ப்ரத்யயங்களாக, मताः ஸம்மதங்களாகிறதுகள் ॥

इति श्रीमत्केदारेण विरचिते वृत्तरम्नाकरे षट्प्रत्ययप्रकरणं नाम षष्टोध्यायः

श्रीरस्तु - शुभमस्तु

मःइत्यादि ॥ त्रिगुरूः = ஸர்வ குரு த்ரிகமானது, मः = மகணமானது, भूमिः = பூமிதேவதையாக, श्रियं = ஸம்பத்தை, वितनुते = கொடுக்கிறது. तनुङ् विस्तारे ।

आदिगुरूः = பிரதம குருத்ரிகமானது, भः = பகணமானது, चन्द्रमाः = சந்த்ரதேவதையாக, कीर्ति யசஸ்ஸை, वितनुते = கொடுக்கிறது. प्रथमलः = ப்ரதமலகுத்ரிகமானது यः யகணமானது, पयः = ஜல தேவதையாக, अभ्युदयं = ஐச்வர்யத்தை, वितनुते = கொடுக்கிறது, त्रिलः = ஸர்வ லகுத்ரிகமானது, नः = நகணமானது, स्वः = ஸ்வர்க்க தேவதையாக चिरायुः = தீர்க்காயுஷ்யத்தை, वितनुते கொடுக்கிறது, अन्तगुरूः = அந்தகுருத்ரிகமானது, सः = ஸகணமானது, विदेशगमनं = தேசாந்தரகமனத்தை கொடுக்கிறது, अन्तलः = அந்த்யலகு த்ரிகமானது, तः = தகணமானது, शून्यं = சூன்யத்தை वितनुते = கொடுக்கிறது.

मध्यलघुः = மத்ய லகுத்ரிகமானது, रः = ரகணமானது, अग्निः = அக்னி தேவதையாக, मृति = மரணத்தை, वितनुते = கொடுக்கிறது, मध्ये गुरूः = மத்ய குரு த்ரிகமானது, जः = ஜகணமானது, सविता = சூர்ய தேவதையாக, रूजं = ரோகத்தை, वितनुते = கொடுக்கிறது.

श्रीः श्रीः श्रीः

श्रीरस्तु

शुभमस्तु

Printed by

Royapettah Stationery and Printing and Allied Products Producers Indl. - Co.op Society Ltd.

26, Koya Arunagiri First Street Royapettah

Madras - 600 014. ☎ : 84 56 70

Printed by
Royapettah Stationery and Printing and Allied Products
Producers Indl. - Co.op Society Ltd.
26, Koya Arunagiri First Street Royapettah
Madras - 600 014. ☎ : 84 56 70